

ՅԱԿՈՒ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Ֆութբոլը

Աժխարհի մեջ մարդ կա՞, որ մանկություն ֆութբոլ չէ խաղացած, ես ալ ֆութբոլ կը խաղայի ու fr-shններու մեջ, վրայ-գլուխ փոռոսած, կոճիկս ալ դառնած, տուն կը վերադառնայի, մտնու լաւ հանդիմանութիւն մը ստանալու դաստաս, յակարկու որ կոճիկս քանիտրոյ անգամ ըլլալով հնակարկա-սի դիտի երթար: Որո՞ւ սոց ման սակը գտնուով ֆութբոլի կոճիկ չունէի ու միշտ կ'երազէի որ մը ունենալ, բայց ֆութբոլի կոճիկ ունենալու երազս անկասար մնաց:

Ֆութբոլը թէ մարզանք է, թէ հմարմնութիւն է, թէ ալ մեզի համար օգտակար ժամանց, իսկ մեր ծնողներուն համար, յակարկու մայրերուն՝ վնասակար ժամավաճառութիւն, որ դասերուն վրայ ալ կ'ազդէ, ինչո՞ւ կ'ազդէ հագուստի ու կոճիկի վրայ ալ:

Այսօր, աժխարհի ամենասիրուած առաջնակարգ մարզախաղն է ոտնագնդակը, որ դարձած է ամենաշահալէ տիգնետը, որ միլիոններ կը թափին մրցանակներ շահելու, խաղացողներ գնելու ու վաճառելու համար: Դեռ թարմ է մարդոց միտքերուն մեջ անցեալ կիրակի աւարսին հասած ֆութբոլի «Մունսիալը», աժխարհի առաջնութեան մրցումները Քաթարի մեջ, որուն դաստասութեան համար, ինչո՞ւ գրած էի, անհաւաստի գումարներ ծախսած եր հիւրընկալ երկիրը:

Ֆութբոլը այլեւս մարզանք ըլլալէ դադարած է, եղած է թմրադեղերու վաճառքի ու գերեզմանառութեան մեծ ահաւոր գործարք, սակայն արտօնաբերութեան մեծ կը նշանակէ Ռոմալոյի մեծ առաջնակարգ խաղացողի մը «տուկայական գինը», ինչո՞ւ կ'ըստ համացանցը, 180 միլիոն եւրո ըլլայ, իսկ Մեսսիինը՝ 220 միլիոն: Ասոնք սակարանի մեծ կը բարձրանան ու կ'իջնեն ըստ ակումբներու դասակարգին, ասոնց համար ինչ կոչուներ կ'ըլլան, ինչ գրաններ, ինչ դաւեր կը լարուին, ինչ գովազդներ կ'ըլլան ու անոնց դիմաց ալ՝ ինչ անուանարկումներ:

Առաջնակարգ ակումբներու խաղացողները Յոլիվուսի դերասաններէն թակաս չեն հռչակի ու հարստութեան տեսակէն: Անոնք կը զարդարեն նշանաւոր հանդիսներու եւ օրաթերթերու էջերը, կը ցուցադրուին հեռատեսիլով, ոչ միայն իրենց խաղերը, այլ լեւ իրենց ընտանեկան դաստասները, սիրային ու սեռային արկածախնդրութիւնները: Այսպէս փառաւորութեան ու երես առած կարգ մը խաղացողներ կը կարծեն, թէ իրենց համար ամէն ինչ արտօնուած է, կամ գոնէ աչք կը զոցեն անոնց արտօնութիւն գործարկներուն ու մարտնչութեանց սանձարձակ արկածախնդրութեանց համար, ինչո՞ւ դաստասեցաւ Մարտնչային եւ ուրիշներու ալ:

Ամենատրակաւոր ֆութբոլի գնդակները կը դաստասուին Փափասանի մեջ, որոնց հասը կ'արժէ 165 տոլար, մինչդեռ գնդակը շինող փափասանի գործարարը մէկ գնդակի դաստասութեան համար կը ստանայ 0.75 տոլար ձեռավարձ 3 ժամուան աժխարհի դիմաց:

Պաստեթոլը ալ տարբեր չէ, թէ անոր դասը փոքր է ու հանդիսատեսներուն թիւը չի համեմատուիր ֆութբոլի բազմահազար հանդիսատեսներուն հետ: Պաստեթոլի լաւագոյն կոճիկները կը դաստասուին Ֆիլիպիններուն մեջ եւ գոյգը կ'արժէ 125 տոլար:

Անգամ մը ամերիկեան «Թայմ» հանդէսին մեջ հետաքրքրական լուր մը կարդացի, որ կը խօսուէր նշանաւոր դաստասուող Մայքլ Ըորսընի մասին, որուն հագած Nike մակնիշի կոճիկները դարձեալ կը դաստասուէին ծայրագոյն արեւելեան երկիրներէն մէկուն մեջ, որ խեղճ գործարարին ստացած աշխատանքը բաղաձայն ընտրելու ստացած խաղակարձին հետ՝ նկատուած էր, որ անոր մէկ նետունը կողովին մեջ այնքան կ'արժէ, որքան իր կոճիկը կարող գործարարին մէկ տարուան աշխատանքը... Մայքլը Ըորսընի օգտագործած մէկ գոյգ կոճիկը անորի մը ընթացքին ծախուած է 1.5 միլիոն տոլարի: Այսօր իր անունով դաստասուած կոճիկները ամենաթանկարժէքներն են:

Վերադառնալով ֆութբոլին: Եզրափակիչի ֆինալի մնացած Ֆրանսան եւ Արժանիքը դալարեցան առաջնութեան համար, մնացին հաւասար, ապա ուրեմն խաղը շարունակուեցաւ 11 մեթրանոցներով, ու բախտաւորը Արժանիքը եղաւ եւ դարձաւ այս տարուան ոսկեայ գաւաթակիրը: Ես այս կողմով մրցանքը շահելուն կողմնակից չեմ, ասոր մեջ եթէ 50%-ը վարդէութիւն է, 50%-ն ալ՝ բախտ: Իսկ ինչո՞ւ կարելի չէ երկու խումբերը հաւասարադաս ձանձնալ լաւագոյնները ու բաժակը մինչեւ յաջորդ «Մունսիալ» ասենը անգամ մը փոխադրել մէկ ակումբէն միւրը:

Պատճոնական Իրանն արձագանքում է Լաշինի միջազգային դաւարմանը

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԷԼՅԱՆ

Իրանագետ

Թեւ թեհրանն Արցախի շնչուն փակելու հակամարտակալին արարի մասին կարող էր ավելի վաղ հանդես գալ դաւարման հայտարարութեամբ, սակայն գերադասեց դրան անդրադառնալ Արցախի բլրկադայի 9-րդ օրը՝ ՀՀ դիմումի հիման վրա ՄԱԿ Անվտանգության խորհրդում Լաշինի միջազգային ստեղծված իրավիճակի ֆննարկումից ժամեր առաջ: Պատճոնական Թեհրանը, Ադրբեյջանին ուղղված սուր ֆննարկատեսչությունների փոխարեն բավարարվեց անհասցե ձեւակերտումով՝ ԻԻՀ ԱԳՆ խոսնակ **Նատեր Քանանի**ի շուրթերով, հույս հայտնել, որ Լաշինի միջազգային շարժումն անվտանգ վերադառնալու հարցը կ'լուծվի Հայաստանի ու Ադրբեյջանի միջեւ երկխոսության եւ խաղաղ ճանադարիով, մասնաճեղով, որ Իրանը մշտադէս շեշտ դրել է Հայաստանի ու Ադրբեյջանի միջեւ կրակի դադարեցման մասին եռակողմ հայտարարության դրույթների ամբողջական կատարման անհրաժեշտության վրա:

Չի-ուճով հետեւող Իրանի հայտնի վերլուծաբան **Բեհեթթիփուրը**, որի հայտնաբերումը հաճախ համընկնում են Իրանի դաւարման տեսլեւներին, «khabaronline» էլեկտրոնային կայքին սված հարցազրույցում, Լաշինի միջազգային փակելու Ադրբեյջանի որոշումը համարել է ի վնաս Բաքուի, որն ավելի է խորացնելու Ադրբեյջանի միջազգային մեկուսացումը: Վերլուծաբանը մոլորություն է համարում **Ալիեւի** այն հաւարկը, թէ Լաշինը փակելով կարող է ստիպել Հայաստանին՝ իր կայացվել այս անգամ խաղալ բաց խաղադաստերով, եւ Երեւան գործուղել Մեծ Բրիտանայի ներկայացուցչին:



Տվյալ ժամանակահատվածում Իրանը գերադասում է Լաշինի շարժումն անվտանգ վերադառնալու սեփական մտադրությունները բարձրաձայնելու նպատակով երկրի առավելադէս դաւարման տեսլեւներն արտահայտող մամուլի էջերում հարթակ սրամարտել նաեւ օտարազգի վերլուծաբաններին:

Այսպիսով, Լաշինի միջազգային փակելու դրադատարարների մասին Ադրբեյջանի նախագահի ընտանիքին վերազրկող վարկածի շարժումն անվտանգ վերադառնալու փորձերը Լաշինի Ալլամե Թաթաթաթայի համալսարանի «ԱԹՆԱ» վերլուծական կենտրոնին (atna.atu.ac.ir), որը հրադարակել է ադրբեյջանի ֆաղաֆազե **Օրխան Մամեդովի** հողվածը, որը, անդրադառնալով «բնադադարման» կեղծ շարժման անվանակալ Ադրբեյջանի Հանրադատության կլանային իճխանության կողմից Լաշինի շուրջ ընթացող իրադարձություններին՝ նշում է, որ սվալ ակցիան AzerGold ընկերությանը դասակարգող կամակատարների միջոցառումն է՝ «Կըզըլ բուլախ» կոչվող ոսկու հանքավայրի օգտին իրականացվող ֆարգակալան ակցիան: Սակայն, Օրխանի հանգամանք, այդ ակցիայի հիմնական ուղղվածությունն ու նպատակը AzerGold ընկերության կամակատարներին տարածաշրջան բերելու միջոցով Արցախում ռուսական ուժերին արեւմտային ուժերով ու ՆԱՏՕ-ով փոխարինելուն ուղղված աժխարհադադարման խաղերի մի դրվագն է:

Օրխան Մամեդովի բնորոշմամբ, թէ Բաքուի կլանային իճխանության ղեկավար **Իլիամ Ալիեւը**, եւ թէ Հայաստանի վարչադէս **Նիկոլ Փաճինյանը** ուղղորդվում են միեւնոյն կենտրոնից, եւ արտադատ հանդես գալով հակամարտ դիրքերից՝ երկուսն էլ գործում են ի նպատակ Արեւմուտքի ու ՆԱՏՕ-ի ծրագրերի, եւ երկուսն էլ իրենց թվացյալ մրցակցութեամբ ու թեւանամով ծառայում են Արեւմուտքի ու ՆԱՏՕ-ի շահերին:

Ալիեւը կատորագրի՞ խաղադրության պայմանագիրը

«ՀՀ-ն Ադրբեյջանին է փոխանցել խաղադրության դայմանագրի շուրջ իր առաջարկները, ու մեմ դաստաս ենք ստորագրել այդ բովանդակութեամբ դայմանագիրը: Հույս ունեմ, որ Ադրբեյջանի արձագանքը եւս դրական կլինի»,- սա հասված է վարչադէս **Նիկոլ Փաճինյանի** երեկվա՝ դեկտեմբերի 22-ի կառավարության նիստի ժամանակ հայտարարութեան: Փաճինյանը, փաստորեն, մի կողմից հայտարարում է, թէ Ադրբեյջանի նախագահ **Իլիամ Ալիեւը** չի դադարում 2020-ի նոյմբերի 9-ի եռակողմ հայտարարության դրույթները, մյուս կողմից Ադրբեյջանին նորից խաղադրության դայմանագրի կետեր առաջարկում, ավելին՝

հույս հայտնում, թէ ադրբեյջանական կողմից դրական արձագանքներ կլինեն: Փաճինյանի հայտարարությունների մեջ ինքնին հակասություն կա, ու անկախ հանգամանքից, թէ ինչ բովանդակութեամբ տեսն է Երեւանը Բաքուին փոխանցել (այն չի հրադարակվել), ադա դարգից էլ դարգ է՝ Իլիամ Ալիեւն այն չի ընդունելու: Եթե անգամ ընդունի էլ, ադա կարճ ժամանակ անց խախտելու է դրա դրույթները, ֆննգի նա իր հարցերը լուծելու համար բոլորովին այլ մեթոդներով է առաջնորդվում: Հետեւաբար՝ սին հույսեր տալու փոխարեն՝ բանակի վերադիմամբ ու դէտրութեան կոտրած մեջքն ուղղելով դէտէ Գբաղվել:

ՄԵԿՏԻՎ ԳԱՐԳՈՒՄՅԱՆ

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶԱՏՅԱԼ

Գեորգյե, ԱՄՆ

Քաղաքական դաժան համաժայռա- հային դերակատարները հաճախ են թի- րախակալում փոքր ազգերին եւ օգտա- գործում նրանց դժբախտությունը ֆա- ղաբական որոշակի քաղաքական ձեռք բերելու համար: Կոստվոյի դարազայում արեւ- մուտքը էապես քաղաքական էր մաս- նասերունակին Զարավալակիան եւ ստեղծելու մահմեդական մի ղեկավար- թյուն Եվրոպայի կենտրոնում՝ օգտագոր- ծելով ՆԱՏՕ-ի ռազմական ուժերը:

Ղարաբաղի դարազայում կողմերից ոչ մեկը կարծես չի հետաքրքրվում անկ- լավում դարանակալված հայերի ճա- կատարով: Ավելին, թվում է, թե ոչ մե- կը բավականաչափ խիզախություն չի դրսևորում, թեկուզ ցինիկաբար, ֆաղա- ֆական որոշակի դիվիդենդներ ձեռք բե- րելու եւ օգնություն ցուցաբերելու նրանց՝ ներկայի դժվարին ժամանակ- ներում: Հետեւանում Հայաստանի եւ Ղարաբաղի միջուկ կենսական նշանա- կություն ունեցող ճանադարի՝ մի- ջանցը, դեռեւս քաղաքական է մնում՝ առաջացնելով մարդկային աղետ:

Ադրբեջանը կարծես ժամանցային մի ձեռնարկ է մտածել, որի խաղերով առաջ է սանում իր գործողությունները եւ հիբրի- դային դաժանաբան ընդդեմ Հայաստա- նի: Երբ անցյալ սեպտեմբերի 13-ին ներ- խուժեց Հայաստանի ինքնավար սարածք, Բաքուն չէր ակնկալում, որ աշխարհը կարձագանքի այդ կարճատեւ դաժանաբա- նին: Այժմ նա ավելի հաշտակալված ֆայ- լերով է փորձում խեղդանալ անել դա- րաբաղահայությանը, նրանց իրենց բնակավայրից սեղանակալելու եւ միաժա- մանակ ջանգեղուրի միջանցի ձեռք Հայաստանից մեկ այլ հողակտոր տրու- լու վերջնական նպատակով:

Աշխարհի ուժային գլխավոր կենտ- րոններից հնչում են դասադասման խոսքեր, որոնք սակայն առայժմ նախա- գահ **Իլիան Ալիևին** հետ չեն դառնում իրականացնելու էթնիկական զտմանե- րի իր ֆաղաբականությունը: Դրանք դարձապես կոչ են անում իրագործել Մոսկվայի, Երևանի եւ Բաքվի միջուկ 2020-ի նոյեմբերի 9-ին ստորագրված ե- ռակողմ դաժանաբան դրույթները: Այդ կոչերում, սակայն, նկատվում է նաեւ ո- րոշակիություն, կամ անյուրջ վերաբե- րմունք, որն էլ անարդյունավետ է դարձ- նում դրանք: ՄԱԿ-ի գլխավոր ֆարսու- դար **Անտոնիո Գուտերեսն**, օրինակ, մտադրություն հայտնեց միջանցի քա- ջափակման երկարաձգման առիթով այն բանից հետո, երբ հանդիպեց Հա- յաստանի արտգործնախարար **Արարատ Սիրոյանի** հետ: Սակայն նրա մտադ- րությունը հնչեց խոսնակ **Ստեֆանի Դյուրարիչի** շուրթերից: Նույնը կատար- վեց Մ. Նահանգների դեսպարտադար- թյան հետ, որն այս անգամ իր մտադ- րությունը արտահայտեց գլխավոր փոխ- խոսնակ **Վեդան Պաստի** շուրթերով: Դիվանագիտական բառադարձում բոլոր այս մանրամասնությունները նշանակություն ունեն: Չեկուցողը կամ խոսքերն արտահայտողն է կոչի հաղորդում հայտարարությանը: Ալիևը այդ կոչի համեմատ է ձեւավորում իր

Ղարաբաղահայությունը դաժան էր զոհ՝ միջազգային մեքենայությունների

հետագա գործողությունները:

Ժամանակ առ ժամա- նակ մեքենան Թուրքիայից ենթ լսում ուղերձներ, որոնք արտահայտում են Ադրբեջա- նի արտաքին ֆաղաբակա- նությունը: Այսպես կոչված ադրբեջանցի բնադա- րանների եւ Ռուսաստանի խաղաղադաժան ուժերի մի- ջուկ բախման այս օրերին, Թուրքիայի արտգործնախա- րար **Մեվլութ Չավուսո- լուն** միջանցելով իրադար- ձությանը հայտարարեց, որ քաղաքական կարողունակ- վի այնքան ժամանակ, մինչ- չեւ չհակվեն Ղարաբաղի բոլոր հան- քերը:

Ադրբեջանն անուշաբ լավ չէր հաշտակա- կել՝ բեմականացնելով ինքնակոչ բնա- մարտիկների այս շարունակ: Արցախի հանքե- րի աշխատանքներն ստուգելու եկած ցու- ցարարները փորձում էին ամեն ինչ մա- փուր ու նախաճաճեցնել: Նրանք բաց թողեցին 44 աղավաղներ՝ խորհրդանշե- լով 44-օրյա դաժանաբան, որ ջարդեց Ար- ցախի մեջը, եւ մուտքեւ վերադառնալու հա- զած մի կին-խոսնակ (ոչ մի իսկական բնադարձան իրեն թույլ չի տա նման մի բան) դաժանաբանները ներկայացնելուց իր ձեռքին դաժան աղավաղներ խեղդանալի արեց: Խեղճ կենդանու գեղին ընկնելու տեսարանով էլ ավարտեց ողբերգաթա- տեղական գործողությունը:

Համադրյունաբերությունը Ղարաբա- ղի սնտեսության գլխավոր բաղադրա- մասն է, եւ որեւէ միջանցություն դրա գործունեության մեջ կաթվածահար կանի Ղարաբաղի՝ առանց այն էլ թույլ սնտեսությունը:

Նախագահ **Ռեզեյի Թայիպ Էրդո- դանն** էլ դաժանաբան է Հայաստանից մի կտոր տրուելու Ալիևի դաժանաբան, կեղծ հավասարության մասն ընկնելով Լաչինի եւ ջանգեղուրի միջանցի միջուկ: Վերջինս անֆալկեյի մաս է կազմում դաժանաբանական ծրագրի, ո- րը վերջերս ֆնարկվեց Թուրքիայի մաս- նում, որտեղ Ալիևն իր գործընկերներին հավաստեց, որ այդ գործն արդեն իրագործված կարելի է համարել:

Քանի որ թյուրքական դաժանությունների այդ ծրագիրը հակասում է Իրանի քա- իերին, Թեհրանը Հայաստանի սարած- ֆային ամբողջականության հարցը դարձրել է առաջնահերթություն եւ կար- միր գիծ իր արտաքին ֆաղաբականու- թյան մեջ: Այլ հարց է, թե Իրանը կմաս- նակցի՞ դաժանաբանին, եթե Թուրքիան եւ Ադրբեջանը որոշեն Սյունիքի միջուկ ճանադարի հարթել եւ ձեռք բերել «ջանգեղուրի միջանցը»: Սյունիքի մարզը, որտեղ Իրանը վերջերս հյուդա- տարան բացեց, կարեւոր քաղաք է Հա- յաստանի համադրյունաբերության հա- մար, սակայն արդեն համաժայռաբաղի նշանակության մարտավարական սա- րած է դարձել Իրանի եւ թյուրքական



աշխարհի մրցակցության դաժանաբան- րում: Ռուսաստանն էլ, բացի Իրանից, իր քաղաքն ունի այդ սարածքում:

Անցյալ քաղաք բրիտանական MI-6 հետախուզական գործակալության դե- կավար **Ռիչարդ Մուրը** Հայաստան այ- ցելեց, բանակցություններ վարեց հայ- կական իշխանությունների հետ: Շատ ֆիչ սեղեկություն թողարկեց այդ մա- սին: Մեկնաբանություններ հնչեցին, որ ֆնարկումները վերաբերել են Հայաս- տանում արտաքին հետախուզական գոր- ծակալություն հիմնելու ծրագրին, սա- կայն առավել լայն առումով եթե դի- տարկեն, կարելի է ենթադրել, որ դրանք հավանաբար առնչվել են Իրանի նկատմամբ արեւմուտքի եւ Խորալեյի ծրագրերին: Չմոռանա՞նք, որ անցյալ զարմանը ԱՄՆ-ի կենտրոնական հետա- խուզության վարչության ղեկավար **Ռոբերտ Բրոնզոն** էր այցելել Հայաս- տան, որին հետեւել էր Ռուսաստանի իր գործընկերը՝ **Ստեֆան Նարիկիան** այ- ցելությունը: Պատկերը կամբողջաճա, եթե ավելացնենք, որ այդ երկու այցե- լությունների արանում Խորալեյի եւ Թուրքիայի դաժանության նախա- րարներն էին այցելել Բաքու եւ հանդի- րել այնտեղ նաեւ Սաուդյան Արաբիա- յի արտգործնախարարի հետ:

Իրանում սեղի ունեցող ներքին խռո- վությունները հանրակրթում են այդ երկ- րի դեմ համաժայռաբաղի դերակատար- ների ուժային կոլիսներում մեկվող գաղտնի ծրագրերի հետ: Հայաստանը անվստահ չի կարող մնալ, եթե Թեհրա- նի կառավարությունը փրկվի:

Հայերս ոգեւորվել էին լսելով, որ Հնդկաստանը 250 միլիոն դոլարի ար- ժողովյաճար արդիական գեներ է վա- ճառելու Հայաստանին, որդեսգի վե- ջինս վերահանդերձավորի իր բանակի խեղճացած զինանոցը: Ոգեւորու- թյունն ավելի էր ուժեղացել, երբ Ջեյմս- թաուն հիմնադրամի (Jamestown Foundation) «Eurasia Daily Monitor-ի» էջերում հայտնվել էր մի հոդված, հա- մաճայն որի «Իրանը կարող է Հայաս- տանին մասակարարել մարտական ԱՅՍ-եր եւ թափառող զինամթերք, որ- դեսգի հայկական բանակը կարողա- նա դաժանաբան դիմադրություն ցուցաբե- րել հակառակորդ դաժանությունների (ի-

մա՝ Ադրբեջանի) հարձակումներ- ին»:

Հողվածի հեղինակ **Ֆուադ Շահբազի** կարծիքով, այդ զինա- տեսակների ձեռք բերումը խաղա- դրության դաժանաբան ստորագ- րելու համար ռազմական հավա- սարակցություն ստեղծելու փո- խարեն, էլ ավելի է հետաճգելու խաղաղության հեռանկարը: Նրա այդ տեսակետը հիմնված է այն փաստի վրա, որ Բաքուն այժմ կա- րող է խաղաղության դաժանաբ- ան ստորագրել իր դաժանաբան- րով, ֆանի որ Հայաստանը նվազ մարտունակ է, մինչդեռ հավասա- րակցի ռազմական կարողու- թյունների դեմքում հարցը կարող է սեղանիսվել այլ հարթակ:

Մինչ ֆաղաբական եւ ռազմավարա- կան հակամարտությունները արագորեն զարգանում են ամբողջ աշխարհում, ո- րոշ սեղանական բնույթի միջադեպեր նույնպես սեղի են ունենում: Ադրբե- ջանն, օրինակ, վերջերս մի ֆանի օրով փակեց բնական գազի հոսքը դեմի Ար- ցախ, ստիդելով, որ հայերն այնտեղ սառչեցին: Մի ֆանի օր անց լուր տարած- վեց, որ վերականգնվել է գազի մասա- կարարումը: Արցախի դաժանաբան **Ռուբեն Վարդանյանը** հայտարարեց, որ ադրբեջանցիների հետ փոխադարձ զիջումների գնալու ոչ մի ֆնարկում չի անցկացվել:

Գազի վերականգնումը Բաքվի ի- խանությունների կողմից բարի կամֆի դրսևորում չէր անուշաբ, ֆանի որ դա- նից մի ֆանի օր անց մեկ այլ միջադեպ արձանագրվեց՝ կաղված Սարսանգի ջրամբարի հետ: Այդ ջրամբարը երկու նպատակի է ծառայում: Մեկը Արցա- խին էլեկտրականություն, իսկ մյուսը՝ Ադրբեջանի դաժանաբաններին ջուր է մասակարարում: Արցախի իշխանու- թյունները, մեր սեղեկությամբ, սղառ- նացել էին, որ ջրի հոսքը դեմի Ադրբե- ջան կղաղարեցվի հաջորդ սեզոնին եւ ջրամբարի ամբողջ կարողությունը կօգտագործվի ձմռանը էլեկտրականու- թյուն հայթայթելու նպատակով: Ահա թե որն էր գլխավոր դաժանաբանը:

Լաչինի միջանցը դեռ փակ է մնում՝ ստեղծելով սննդի եւ դեղորայքի անմի- ջական հայթայթման անհրաժեշտու- թյուն անկալվում զսնվող մարդկանց համար: Ադրբեջանի իշխանություննե- րը հույսը դրել են Ղարաբաղի եւ Հա- յաստանի ժողովուրդների համբերու- թյան վրա, ակնկալելով, որ սովածու- թյան շեմին թողնվելով նրանք հուսա- հաս ֆայլերի կղիմեն եւ դրանցով կար- դարացնեն նոր դաժանաբանի հրահրումը Ադրբեջանի կողմից:

Վարդանյանը նշել է. «Մենք սովորե- լու ենք աղբի նոր դաժանություն»:

Իսկ նոր դաժանությունների խաղի անունն է՝ «համբերություն» եւ «հաշտակալված ֆայլեր»:

Անգլ. բնագրից թարգմանեց՝ ՏԱՄԵՏԱ ԾՈՒԼԿՅԱՆԵ (The Armenian Mirror-Spectator)

Աժ մախկին նախագահ Գալուս Սահակյանի

մահը առիթ դարձավ վե- րադարձություն նրան, ու քաղաքը հասկա- ցան-խոսողականեցին, որ նրա սեղը ոչ ոք չէր կարող գրավել, որքան էլ ուղղոր- դումներ կային երբեմն նրա թերասա- ցությունները հուճորի վերածելով՝ մե- ղացնել նրա գրաված սեղը հանրային- ֆաղաբական կյանքում: Հասարակում ծա- ռին երբեք չէին կարող նորաճիլ փոքրիկ սնկիները կամ զանազան ֆանիները վնասել: Նա մինչեւ վերջ էլ հաստատում մնաց գրաված դիրքում՝ իր մեղմ, բարե- հոգի բնավորությամբ չեզոքացնելով չարությունը, վերեւ թռած փրփուրներին

Տարուհի. Գալուս Սահակյանը հաստատում ծառ էր

իրենց սեղը ցույց տալով, անհարկի ա- ված անհավասարակցի խոսքը, թեթե- ւությամբ նեղված-չմտածված ասելիքն իր իմաստությամբ հավասարակցե- լով:

Լրագրողներս հասկաղետ ամեն մեկս իր բաժին Գալուս Սահակյանն ուներ, որը երբեք չէր նեղվում ֆնարդատու- ճից (ինքն ուրքան եմ ֆնարդատել իր ժա- մանակի բարբերը), փիլիսոփայորեն մի ֆանի մեղմ բառով էր արձագանքում մա- մուկի հրադարակումներին, իր շուրջը ե- դող մարդկանց համար դառնում հավա- սարակցության զաղանակ: Նա ֆաղա-

բական հոսառություն ուներ, միտք գիտե- ր, թե այսուայն ֆաղաբական գործընթա- ցները երբ եւ ինչո՞վ են ավարտվելու, եր- բեմն նրա ֆաղաբական կանխատեսում- ները հետո իմաստն տկոսով իրականա- նում էին: Երբեմն կիսատ էր թողնում բա- ռը, միտքը, որը նրան ծանոթ, նրա մտած- դրության կերպին սովոր լրագրողը հան- գիտ կարող էր լրացնել՝ հասկանալով, թե ինչ է ասում: Ինչ-որ դաժան եղան այնդիպիք, որոնք երեւի դաժան ունեին այդ թերասացությունների վրա կենտրո- նանալով՝ նրան հեռու մղել ֆաղաբա- կան ակտուալ դիրքից: Նա չէր նեղանում,

հուճորը սեղն էր մինչեւ վերջ, ասում էր՝ թող ուրախանան, էլի: Ես նրա սերնդա- կիցների մեջ ավելի հավասարակցի, իրադրությունը երբեք չսրող, իր ծանակ- ցիությամբ մյուսներին զսղող ուրիշ մեկը չգիտեմ:

Խաղաղություն իջնի հոգուն: ՏԱՄԵՏԱ ԾՈՒԼԿՅԱՆԵ

«Ազգ»ի խմբագրությունը վճակե- ցում է Գալուս Սահակյանի ընտանի- քին, բոլոր հարազատներին, ընկերնե- րին, Հանրադատական կուսակցությանը:

ՀԱՎՈՐ ԶԱԵՐՅԱՆ

Թուրքիա

Ի հեճուկս Կրեմլի, Չելենսկին ջերմ ընդունելության է արժանացել Վաչինգտոնում

ԱՄՆ կոնգրեսը պատրաստվում է 45 միլիարդի օգնություն սրամադրել Ուկրաինային

Դեկտեմբերի 21-ին Ուկրաինայի նախագահ Վլադիմիր Չելենսկին այցելեց Վաչինգտոն: Այցը լայն արձագանք գտավ միջազգային լրատվամիջոցներում: Դրան արձագանքեցին ռուսական, թուրքական, նաև հայկական լրատվամիջոցները: Նախքան այցի բովանդակությանն անդրադառնալը նշենք, որ դեկտեմբերի 21-ին լրացավ ռուսական զորքերի Ուկրաինա ներխուժման 300-օրը, որն իրականացվել էր այդ երկիրը 72 օրում ծնկի բերելու ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինի առաջադրանքով: Հարկ է նշել, որ Չելենսկին ԱՄՆ ուղեւորվելու համար գնացելով մեկնել է Լեհաստան, որտեղից Վաչինգտոն հասել ամերիկյան ռազմաօդային ուժերի սրամադրած ինքնաթիռով, որին անվանագրության նկատմամբ թռիչքի ողջ ընթացքում ուղեկցել են ռազմական ինքնաթիռները:

Սա Չելենսկու ռուսական զորքերի ներխուժումից հետո արսասահման կատարած առաջին այցն է, որը արեւմտյան լրատվամիջոցները գնահատում են որպես անակնկալ, իսկ ռուսականները՝ «հանկարծակի»: Նույնպես է գնահատվել նաև ՌԴ անվանագրության խորհրդի փոխնախագահ Դմիտրի Սեդվեդեւի դեկտեմբերի 20-21-ի այցը Պեկին, որտեղ նա մոսկովյան աղբյուրների վկայությամբ հանդիպել է Չինաստանի նախագահ Սի Ծինփինգին, որ բանակցություններ վարի Ռուսաստան-Չինաստան ռազմավարական գործընկերությանն ու Ուկրաինայի հակամարտությանն առջևից հարցերի շուրջը:

Հակառակ մոսկովյան աղբյուրների, արեւմտյան լրատվամիջոցները Սեդվեդեւի այցը թայմանավորում են Ուկրաինայում շարունակվող թափուկ Վերջնական ավարտին» հասնելու համար Չինաստանից ռազմական օգնություն ստանալու Կրեմլի հաշվարկներով: Թեև Պեկինը, չհաշված միջուկային զենք օգտագործելու Պուտինի ստանդարտները, Ուկրաինա ներխուժելու համար Ռուսաստանին չի դատարարել, սակայն չի էլ արդարացրել վերջինի ռազմական օգնություն ստանալու հույսերը, սահմանափակելով

դա ֆաղափական աջակցությամբ: Մինչդեռ այդ օգնությունը խիստ անհրաժեշտ է Ռուսաստանին, այլապես նա անօդաչու ինքնաթիռներ գնելու խնդրանքով չէր դիմի Իրանին, ոչ էլ կոտահանջեր Հյուսիսային Կորեայից, որ զենք վաճառի, նախապես իմանալով, որ վաճառելուց առաջ Փեկինյանը ղեկավարելու էր Պեկինին:

Ինչ խոսք, Չինաստանն էլ իր հաշվարկներն ունի, եւ անկախ ռազմավարական գործընկերության հանգամանքից, Ուկրաինայում Կրեմլի հաղթանակը առանձնապես չի տեսնում: Ռուսաստանը իր ֆայնայված Ռուսաստանը լինի նաև մեկուսացված միջազգային աստիճանում, այլապես Հյուսիսային Կորեան չէր մեծի զենք սրամադրելու Մոսկովայի խնդրանքը:

Համեմայն դեռ, Չելենսկու այցը Վաչինգտոն կայացավ: Նրան Սոփիալ սանն ընդունեց նախագահ Զոգեթ Բայրենը, իսկ երեկոյան նա ելույթ ունեցավ ԱՄՆ Կոնգրեսում: Դա իբրև հանկարծակի բնութագրելիս ռուսական լրատվամիջոցները, մասնավորապես News.ru -ն, դատարարում էին, թե Չելենսկին, հասկանալով, որ «լուրջ հարված» է ստանալու, իսկույն «թռավ» ԱՄՆ: Սոփիալ սանն ժողովուրդից հետո, ի հեճուկս Մոսկովայի թափուկ Վերջնական ավարտին» հասնելու համար Չինաստանից ռազմական օգնություն ստանալու հաշվարկներով: Թեև Պեկինը, չհաշված միջուկային զենք օգտագործելու Պուտինի ստանդարտները, Ուկրաինա ներխուժելու համար Ռուսաստանին չի դատարարել, սակայն չի էլ արդարացրել վերջինի ռազմական օգնություն ստանալու հույսերը, սահմանափակելով

Ինչպես տեղեկացնում է «Ազատություն» ռադիոկայանը, ընդունելով Չելենսկուն՝ նախագահ Բայրենն ասել է, որ «հղիություններ է աջակցում Ուկրաինային» եւ համեմատել է նրա՝ «արդարացի խաղաղության հասնելու ձգտումների հետ»: ԱՄՆ նախագահը վերջին դատարարել է Ռուսաստանին Ուկրաինայի ենթակառուցվածքները քիմիկատներով եւ նոսրացնելու համար «ձեռքով ցուրտ զենք» դարձնելու համար: Չելենսկին իր հերթին նշել է, որ մեծ թափվել է Արևմտյան սանն հյուրընկալվելը, շնորհակալություն է հայտնել ԱՄՆ նախագահին, Կոնգրեսին եւ ժողովրդին Ուկրաինային ցուցաբերած անմախաղ աջակցության համար:



1.85 միլիարդ դոլար: Հարկ է նշել, որ ԱՄՆ-ի Չելենսկու դիմումը արսահայտությամբ «անմախաղեղ ռազմական եւ ֆինանսական օգնությունը» դրանով չի սահմանափակվում: Խոսքը սլյալ դեղին վերաբերում է ԱՄՆ Կոնգրեսի օրակարգում գնվող 45 միլիարդ դոլարի օգնության լրացուցիչ փաթեթին է վերաբերում, ինչն արժանանում է մամուլի համատեղ ասուլիսում, որին կիսադաշնակա «Ամերիկա» գործակալության գլխավորությամբ անդրադարձել են նաև թուրքական լրատվամիջոցները:

Դրանց հավաստմամբ, նախագահ Բայրենը խոսել է Ուկրաինային ամերիկյան օգնությունը շարունակելու Վաչինգտոնի թափուկ Վերջնական ավարտին» մասին եւ ցուցվելով Չելենսկու կողմը բառացի հայտարարել. «Պարոն նախագահ, մի անհանգստացե՛ք, քանի դեռ Ուկրաինան կա, մենք կլինենք նրա կողմին»: Ի դատարարում Չելենսկին խոսել է Ուկրաինայի համար Patriot համալիրների կարևորության մասին, ընդգծել երկրի օդային արածն անվանագրությանն անհրաժեշտությունը եւ շնորհակալություն է հայտնել իր երկրի լրացուցիչ 45 միլիարդ դոլարի օգնություն սրամադրելու ԱՄՆ Կոնգրեսի թափուկ Վերջնական ավարտին» մասին:

Խնդիրը սլյալ թարգմանիչ սոսկ Կոնգրեսի թափուկ Վերջնական ավարտին» մասին, այլև ԱՄՆ-ի արտաքին ֆաղափականության ծրագրավորվածությունն ու միջազգային հեղինակությունը: Ակնհայտ է, որ հայտարարված օգնությունը չսրամադրել կնշանակի լուրջ վնաս հասցնել այդ հեղինակությանը, հասկանալով ԱՄՆ-ի թարգմանիչ, քանի որ իբրև միակ լիարժեք գերտերություն՝ ինքն է ուղղորդում միջազգային ֆաղափականության ընթացքը:

1 Կայքում կարելի է տեսնել Չելենսկու մասին լուրերի մասին՝ թարգմանաբար ամերիկյան լրատվամիջոցներում: Դրանք կլուսաբանեն հանրությանը հետաքրքիր իրադարձություններն ու նորությունները՝ ինչպես Հայաստանից, այնպես էլ արտերկրներից: Հարթակի շնորհանդեսին, որը տեղի ունեցավ դեկտ. 16-ի երեկոյան, «Թեմեյան կենտրոնում», ներկա էին ՀԹՄՄ անդամներ, հյուրեր, ինչպես նաև Միության գործընկերները՝ 31 հեղինակ եւ արտադրող, որոնց միավորել է մեկ բան՝ հայկական մշակույթի սարածումը, հանրահռչակումը:

Հայաստանի Թեմեյան մշակութային միության նախագահ Ռուբեն Միրզախանյանը շնորհակալություն հայտնեց արվեստագետներին համագործակցության համար, իսկ ներկաներին վստահեցրեց՝ Միությունն իր առջև խնդիր է դրել մեկ տարի հետո բազմաթիվ գործընկերների թիվը եւ աշխարհին ներկայացնել հայ մշակույթը՝ ժամանակակից արվեստագետների նորովի մեկնաբանմամբ: Ռուբեն Միրզախանյանը կարեւորեց նաև կայքի լրատվական դերը, որում կներկայացվեն ոչ միայն

www.armtmm.com՝ համահայկական մշակութային հարթակ



ժողովական, այլև սփյուռքի՝ հայալեզու եւ օտարալեզու մի շարք լրատվականներ: «Առաջիկայում կայքում հասանելի կլինեն նաև այլ ծա-



ռայություններ՝ այդ թվում նաև գեներալ անձնագրի, որում կներկայացվեն գեներալ հետազոտության արդյունքները ամենամասրբեր ուղղություններով: Բացառիկ է, երբ վերոնշյալ եւ առաջիկայում իրագործվելի մի շարք ծրագրությունները ներկայացվում են համատեղ վստահեցնում եւ՝ սա լինելու է համահայկական մշակութային հարթակ», - հավելեց ՀԹՄՄ նախագահ Ռուբեն Միրզախանյանը:

Հայաստանի ժողովրդական նկարիչ Փարավոն Միրզախանյանը հարթակում ներկայացված հեղինակների անունից շնորհակալություն հայտնեց նաև ձեռնարկի համար: «Պե՛տ է շնորհակալ լինել Հայաստանի Թեմեյան մշակութային միությանը, որը շարունակում է իր մշակութապատկան գործունեությունը՝ աշխարհին ցույց տալու, թե ով ենք մենք: Միությունն այն կառույցներից է, որ թափվել է մեր ժողովրդին», - հավելեց Փարավոն Միրզախանյանը: Նշենք, որ կայքն առավել մանրամասն կարող եւ ծանոթանալ հետեւյալ հղմամբ. https://youtu.be/YqL39tT60Tk:

ՄԵՎԱԿ ՎԱՐՂՈՒՄՅԱՆ

Ընդդիմադիրներն ու իշխանականները տղավորված են ՄԱԿ-ում հնչած ելույթներից, բայց դրանք միանաճանակ չեն ընդունում

ՄԱԿ-ի Անվանագրության խորհրդի՝ դեկտեմբերի 21-ին հրավիրված նիստը, որի ժամանակ ավելի քան 500 օր առաջ փակված Լաչինի միջանցքի շուրջ ստեղծված իրավիճակն էր քննարկվում, դառնական էր երևանում դրական էր որակում: Գրեթե բոլոր երկրների ներկայացուցիչներն իրենց խոսքում միաձայն ընդգծել են, որ Լաչինի միջանցքը ղեկավարվում է արդարադատությամբ: Արտոն-նախարար **Արարատ Միրզոյանը** Թվիթերում գրել է, որ Հայաստանը գնահատում է ՄԱԿ-ի Անվանագրության խորհրդի անդամների արդարացի և անկողմնակա կեցվածքը:

Թեև դարձ չէ՝ միջազգային հանրությունը ինչ ֆայլեր կծեռնարկի նյութային ֆունդամենտից հետո կամ ընդհանրապես կծեռնարկի, թե՛ ոչ, բայց ըստ խորհրդարանում ներկայացված իշխանական ու ընդդիմադիր երեք խմբակցությունների ներկայացուցիչների՝ նիստում հնչած տեսակետները, միանաճանակ, հավասարության նշան դնող չէին:

Խորհրդարանի ամենափոքր՝ «Պատիվ ունեն» խմբակցության ղեկավար **Հայկ Մամիջանյանը** «Ազգ»-ի հետ զրույցում ասում է, որ հայադրեզանական կոնֆլիկտի կամ Ղարաբաղյան հակամարտության համատեքստում լուրջ հետք է Հայաստանի կողմը բռնելը, որովհետև Հայաստանի կամ Արցախի կողմը բռնելն արդարության մասին է խոսում: Հարցին՝ արդարության առումով միջազգային հանրության շեշտակցությունը առկա՞ է կոնսենսուս, արձագանքում է՝ կարող ենք ասել՝ այո: «Վիճարկել նյութերի 9-ի փաստաթղթում նշված կետ

հստակությունը, վիճարկել այն փաստը, որ իբր «էկոլոգները» կազմակերպված են Ադրբեյջանի իշխանությունների կողմից, անհիմաստ է, քանզի դրանք անհերքելի փաստեր են: Հետևաբար ու էական է, թե միջազգային ճնշումներն Ադրբեյջանի վրա ի՞նչ ծավալով կլինեն և արդյո՞ք դրանք կլուծեն խնդիրը: Սրա վերջնարդյունքն արդեն ՀՀ իշխանությունների աշխատանքը ցույց կտա»,- նշում է Մամիջանյանը:

Խմբակցության ղեկավարի համոզմամբ՝ ՄԱԿ-ը բավականին բարդ ու բազմաճյուղ է, բազմաթիվ հասկացող և հակընդդեմ շահերով ու հետաքրքրություններով: Ուստի ՄԱԿ-ի ու մի քանի այլ մարմինների դարձադարձում, բացարձակ է, հայաստանի ղեկավարների գործողությունների անցնելը կամ հստակ ֆայլեր կարող է երկար տևել: Իսկ դա հարցի թե՛ բարդությունից, թե՛ ժամանակից է կախված:

«Հուսալ, որ ՄԱԿ-ի նիստից հետո ինչ-որ բան կփոխվի»,- հարցին դասադասավոր Մամիջանյանն այսպես է արձագանքում: «Բացարձակ միանաճանակ չէ, որ սարքեր երկրների ներկայացուցիչների կողմից արված հայաստանությունը կարող են արդյունքներ տալ: Իհարկե, դրանք լուրջ կարևոր են, բայց ոչ ինչ-ինչ երազային աղանդներ: Ինձ համար այս ամբողջ դրամայի մեջ ամենակարևորն այն է, որ արցախցիները ցույց են տվել, աղանդներ են այն, որ երբեք թույլ չեն տա՝ իրենց կենսական շահերը առանձին առանձին դառնա: Կարծում եմ՝



հերթն այժմ Հայաստանին է, ու դառնական էր երևանում ղեկավար ցույց տալ, որ ինքն էլ կարմիր գծեր ունի: Իսկ դա այն է, որ Արցախը երբեք չի լինելու Ադրբեյջանի կազմում: Սակայն տեսնում ենք, որ հայաստանյան իշխանություններն ամեն կերպ փորձում է խուսափել ու չասել այդ նախադասությունը»:

«Հայաստան» խմբակցության դասադասավոր **Գեղամ Նազարյանի** գնահատմամբ՝ միջազգային հանրությունը ՄԱԿ-ի ԱՆ նիստի ժամանակ հստակ դիրքորոշում արձանագրեց, այն է՝ Բեռնոյի Արցախը Հայաստանին կաղող միջանցքը ղեկավար է բաց լինի, ու դա ֆունդամենտ էնթալթալա չէ: Իսկ այդ հանգամանքը, Նազարյանի համոզմամբ, օրվա իշխանությունը ղեկավար է օգտագործի՝ Ադրբեյջանի վրա ճնշումը մեծացնելու կամ Ռուսաստանի հետ առավել կառուցողական բանակցություններ վարելու համար:

Հարցին, թե հասցեակա՞ն էին ՄԱԿ-ի ամբիոնից հնչած հայաստանությունները, մեր

զրույցակիցն արձագանքում է՝ եզակի բացառություններով, բայց գրեթե բոլորն էլ հստակ նշեցին, թե ո՞վ է մեղավոր կամ խնդիրներ հարուցող կողմը: «Եթե լուրջ մանրամասնորեն չլինեմք ու խիստ չգնահատեմք, ապա, ընդհանուր առմամբ, հստակ արձանագրումներով ելույթներ էին: Պարզապես ղեկավար է հասկանալ, որ ելույթը, դիրքորոշումը մի բան է, վարազույրի հետևում ընթացող բանակցությունները՝ մեկ այլ բան: Այդ ելույթները, իհարկե, կարող են առանցքային լինել ոչ միայն Արցախը Հայաստանին կաղող միջանցքի փակ լինելու հարցին լուծում տալու, այլ նաև Հայաստան-Ադրբեյջան բանակցություններում հայկական շահն առաջ մղելու հարցում»,- ընդգծում է ընդդիմադիր դասադասավորը:

Իշխանական «Զաղափացիական ղայմանագիր» խմբակցության դասադասավոր **Գեորգ Պաղոյանը**, որ գրեթե բոլոր երկրների ներկայացուցիչների ելույթներն էլ լսել է, «Ազգ»-ի հետ զրույցում

արձանագրում է՝ դրանց բացարձակ մեծամասնությունը, այսպես ասած, հայամաս կամ, աստիճանաբար, ճանաչողական մասին էին: «Պատճենական Բախլին ուղղակիորեն, հասցեական կոչ էին անում հստակ գործողություններ ձեռնարկել, որ «բնադատաբանությունները» այդտեղից գնան, որովհետև բոլորն էլ հասկանում են, որ այնտեղ բնադատաբանություններ չկան: Իհարկե, կային նաև այնպիսի երկրներ, որ Հայաստանի ու Ադրբեյջանի միջև փորձում էին հավասարության նշան դնել: Դա, ի դեպ, նույնպես հասկանալի է, քանի որ Ադրբեյջանը բավականին մեծ ռեսուրսներ է ծախսում միջազգային հարաբերություններում: Եվ այդ հանգամանքը միգուցե նույնպես դեր է խաղացել՝ այսպես ասած «հավասարեցնող ելույթներ» համատեքստում, բայց ղեկավար է արձանագրել, որ աշխարհի խոշոր խաղացողների դիրքորոշումները լուրջ կոնկրետ էին: Նրանք Ադրբեյջանին կոչ էին անում իրենց «բնադատաբան» համարողներին հանել Լաչինի միջանցքից: Կարծում եմ՝ բոլորին էլ հայտնի է, որ Ադրբեյջանում մի քանի օրվա տեղափոխումը հանրահավաք չի կարող տեղի ունենալ, քանի որ անգամ մի քանի ռոտանոց ղեկավարների համար են նրանց ծեծում, բանտերն ուղարկում, ու մնաց թե՛ հանրահավաքներ իրականացնեն: Հետևաբար՝ Լաչինի միջանցքում տեղի ունեցող այս իրադարձությունը վկայում է հետեյալը՝ սրա կազմակերպիչն Ադրբեյջանի իշխանությունն է»,- ասում է Պաղոյանը:

«Սեւ ուրբաթ», սեւ որեւէ օր մի՛ «ներկրեմ»...

Շատ բան այն ամենից, ինչ մենք ժամանակին արժանանում, ստեղծում էինք որդիս նյութական բարիք շեշտակցություն, ամբողջությամբ մեր երկիրը, շատ բան, ինչ մենք իմենք լավ էլ ունենում, հիմա ներկրում, ներմուծում ենք դրսից՝ որսեղից ասես ու ինչ ասես: Մեր շատ գործարարների գործարարությունը հենց դասադասի ներկրել-վաճառելը, իսկ ու առնելն է. էլ ի՞նչ մտածել, գլուխ ցավեցնել, հիմնական միջոցներ ստեղծել ու ծախսասար արժանություններ հիմնել, դեռ այդքան էլ մարդիկ դառնել և իրացնում են շուկայում գնում... Կամ ինչո՞ւ միայն գործարարները. ֆաղափական ու ղեկավար այրերը, այլեւայլ «գործիչներ» են սարքեր կարգեր ու բարքեր են «ներկրում»-ներմուծում՝ հաճախ մեզ համար խորթ, են դասադասի միջոց ու գաղափար, են անգամ օտար մտածողության ու լեզվական կաղափար...

Նոյեմբերի վերջին ուրբաթ օրը հանրապետության որոշ անդամական ցանցերում արդեն հերթական օտարմունք «սեւ ուրբաթ» էր հայտարարվել, որին ամսի 29-ի լուրերի ժամանակ անդրադարձալով՝ մեր Հանրային հեռուստատեսությունը գոհունակությամբ հայտնեց, թե դրա զեղչերը դադարեցվել են

նաև հանգստյան օրերին ու, ղեկավարմունքների կոմիտեի ամփոփած սվալներով, ֆաղափացիների կասարած առեւտրի ղեկորդային ցուցանիշ է գրանցվել: Այո, ինչպես այստեղ էլ ասվում է, խոսքն ընդամենը զեղչերի մասին էր:

Այլասիրությունը, ինչ-որ իմաստով նաև օտարասիրությունը ինչպես մարդկային, այնպես էլ երեւի մեր ազգային դրական ու գովելի մի հասկանալի կարող ենք կոչել: Բայց օտարամոլությունը, ամեն ինչի անփնադաս դասադասումն ու ընդօրինակումն, անկասկած, այս ղեկավար է համարել: Հիշենք, որ մարդային մտածողության մեջ սարքեր գույներ նաև այս կամ այն հասկանալի կողմ, այս կամ այն բանի խորհրդանիշ են համարվում: Երբեմն՝ սարքեր ազգերի մեջ իրարից սարքերվող: Կանաչն, օրինակ, գարնան ու զարթոնքի, կաղափար՝ անամոլ երկնքի, ոսկեգույնը՝ արեւի, հասուն արեւի... Չափելի-չփվանալի ասում ենք՝ կարմիր արեւ, կամ երբ ասում ենք՝ կանաչ-կարմիր կաղափար, հասկանում ենք անունացնել, դասակարգել, իսկ սոցիալական, ճերմակը մարդկային, նաև անմեղության, հավասարության գույն է համարվում:

Իսկ ահա ղեկավար դրոշմների վրա կանաչ գույնը, որքան մեզ հայտնի է, մահմեդականություն է խորհրդանշում: Հնդկների շրջանում, դասակարգող հնդկական հեռուստաֆիլմերի որոշ դրվագներից, սոցիալական կարծես թե նաև վեճի, սոցիալականություն է, նման դեմքում սզակիրները սոցիալական ղեկավար են հազում: Իսկ ո՞ր հայր չգիտե, որ հայերիս համար մահվան, դժբախտության օր է սեւ օրը, նաև վեճի ու սոցիալական է սեւ գույնը, այս վերջինը՝ նախած ինչ դարձալու: 1988-ի դեկտեմբերի 7-ի անիծյալ «սեւ» օրը կարծես հենց ուրբաթ էր... Ուրեմն ինչո՞ւ ուրիշներից մեքենայորեն վերցնելով՝ «սեւ ուրբաթ», սեւ որեւէ օր ասել՝ դարձալու ղեկավար ղեկավար հասկանալու համար: Որ դրանով զարգացած համարվեմք, որ դրանով առեւտուրը շատանա: Եղբայր, եկե՛ք ինչպես առաջ՝ ղեկավար ասենք, մեծ ղեկավար ասենք, ղեկավար օր, դրա սարքեր կարճ ու երկար հոմանիշներ ասենք, էլի, մեր լեզուն դրանցից փոքր ունի կամ փոքր է թույլ տալու ստեղծել: Կուզե՛ք մեծազեղչեր ասե՛ք, կուզե՛ք ղեկավարանդես ասե՛ք: Կենցաղային էլեկտրաստիմկայի խանութների կարծես «վեստ» ցանցն էր, շուկայականություն ի-



րեն, մի անգամ համարյա նորության նման մի դարձ հայերեն բառով ասել՝ գնիջեցում, իսկ հենց վերջ նշված օրերին էլ մի նոր հայերի բառ առաջ բերեց՝ ղեկավար: Խնդիրը, միայն, նույնպես խիստ կարևոր ազգային դեմքն ու մտածողությունը փոխելը, կորցնելը չէ: Խնդիրը, նաև, չարագուշակ, վատ խոսքի ուժով այդպիսի էներգիա չառաջացնելն է: «Սեւ ուրբաթ», սեւ օր մի՛ «ներկրեմ» ու ներմուծել այստեղ. մի՞նչեւ այժմ դասադաս ղեկավար է...

ԱՇՈՏ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

«Վահագնի ծնունդի» 50-լեզվյա ժողովածուի ջերմանքերը երևանում

Ինչդեռ արդեն տեղեկացրել էր «Ազգ»-ը (2022, նոյեմբերի 11), այս օրվա նոյեմբերին Կահիրեում՝ **Արծվի Բախչինյանի** եւ **Հայկ Ավագյանի** նախաձեռնությամբ, որդեստեղծի «Ջահալի» երկաթաբաթերի հավելված լույս տեսավ ուժագրավ մի ժողովածու, որը ներառում է «Վահագնի ծնունդի» թարգմանություններն աշխարհի 50 լեզուներով, ինչդեռ նաեւ բանաստեղծության արեւելահայերեն եւ արեւմտահայերեն սարբերակները: Կահիրեի Գալուստյան-Նուրարյան վարժարանի Պրըզսանյան արահուն կայացած շնորհանդեսին ղեկավարելու 15-ին հաջորդեց երեւանյան շնորհանդեսը՝ Իսահակյանի անվան Կենտրոնական գրադարանի հյուրընկալ հարկի ներքո: Միջոցառման ընթացքում ժողովածուին հանգամանորեն անդրադարձավ դրա հեղինակ-կազմողներից Արծվի Բախչինյանը: Բազմաբեղուն հայագետ-բանասերը նախ ներկայացրեց ժողովածուի ստեղծման դասնությունը: Նրա խոսքերով՝ եզրօժանային երաժշտական եւ բանասեր Հայկ Ավագյանը սարբերական նախաձեռնություն է մեր մշակույթին ու դասնությանը նվիրված մեծարժեք նյութեր, որոնք տղազրկում են որդեստեղծի «Ջահալի» հավելվածներ եւ տեղադրվում առցանց՝ բոլոր հեռավորվողների համար:

Եվ ահա, Հայկ Ավագյանի հերթական մտադրությունն է եղել մեկտեղել Մովսես Խորենացու շնորհիվ փրկված Գողթան բանաստեղծության այդ գողտրիկ մուտի՝ նախկինում

արված բոլոր թարգմանությունները: 20 թարգմանություն գտնելուց հետո նա խնդրել է Բախչինյանին օգտակար լինել այս հարցում, վերջինս էլ ի դասաստեղծի առաջարկել է չբավարարվել արդեն կատարված թարգմանություններով, այլ նախաձեռնել նորերը՝ դիմելով աշխարհի սարբեր երկրներում բնակվող իր ընկերներին եւ նույնիսկ ընկերների ընկերներին, որոնց կյանքում երբեք չի տեսել: «Նրանց մեջ կան բանաստեղծներ, օրինակ՝ ալբաներենը թարգմանեց ալբանագիր հայ բանաստեղծ **Էմիլ Ասուրյանը**, կան եւ հայագետներ. գնչուներնը թարգմանեց իսրայելցի հայագետ **Անդրեա Սկալան**, մոնղոլներնը՝ մոնղոլուհի հայագետ **Բայրասյանի Դաբոնդոզը**»: Նա հոգատարությամբ նստեց, որ այս ժողովածուով հայ գրականության մի մտած առաջին անգամ հնչեց նաեւ մի քանի լեզուներով՝ թայերեն, ֆներեն, լաոսերեն, Կոնգոյի լինգալա լեզվով (թարգմանել է կես հայ, կես կոնգոլեզացի **Կարո Նանիկյանը**): Այստեղով, ներկայումս սա ամենից շատ թարգմանված հայկական բանաստեղծությունն է:

Բախչինյանը ներկայացրեց հայկական միջավայրում բավականին սարածված բազմալեզու հրատարակությունների ավանդույթը, նշելով, որ նույնիսկ աշխարհի խոշորագույն երկրների համար դա անսովոր, հազվադեպ դասախոս



Ձախից աջ՝ Դավիթ Գրիգենկո, Նանե Ջերահյան, Ռուզան Խոջիկյան, Թեմմինա Թումասովա, Արծվի Բախչինյան:

երեւույթ է: Դեռեւս 1810-ին Վենետիկի Մխիթարյանները վեց լեզուներով հրատարակել են **Ներսես Շնորհալու** «Հավաստի խոստովանիմ»-ը, թարգմանությունների թիվը 1871-ին հասել է 36-ի: Նման փորձեր կատարել է եւ իմրը՝ Բախչինյանը. 2010 թ. 35 լեզուներով հրատարակել է **Էլրա Գրինի** «Ջեռերը» դասնակածը, իսկ 2012 թ.՝ **Հովհաննես Փիլիկյանի** անգլերեն բանաստեղծությունը՝ 19 լեզվով: Իսկ այս նախաձեռնությունը հնարավոր է եղել իրականացնել ընկերական եւ բարեկամական մղումների շնորհիվ, երբ կամավորները սիրով միացել են եւ առանց վարձատրության իրականացրել այս դասախոս գործը: Բախչինյանը նստեց, որ ժողովածուն վերջնական համարելու հավանություններ չունի եւ հաջորդ հրատարակու-

թյան դեմքում այն կարող է համարվել նոր սարբերակներով ու թարգմանություններով: Ներկա գտնվող հայաստանաբնակ հինգ թարգմանիչները կարդացին իրենց թարգմանությունները. լիսվերեն՝ **Օլգա Արզումանյանը** (Լիսվայում ծնված երեւանաբնակ ռուս), ասորերեն՝ **Թեմմինա Թումասովան**, հոլանդերեն՝ **Նանե Ջերահյանը**, ճապոներեն՝ **Ռուզան Խոջիկյանը** եւ չինարեն՝ **Դավիթ Գրիգենկոն**: Տեղեկություն ընթացքում «Վահագնի ծնունդը» հնչեց այլ լեզուներով եւս՝ լեզվակիրների կամ լեզուների մասնագետների կողմից: **Գալինա Ադամյանը**, լինելով ուկրաինական լեզուի ուսուցիչ, կարդաց բանաստեղծությունը ուկրաիներեն, լեհերեն, ռուսերեն, իսպախոյում ծնված **Սառա Մխիթարյանը**՝ իսպաներեն, Ֆրան-

սիայում բնակված ծնունդով իրանահայուհի **Լուսանա Հովհաննիսյանը**՝ ֆրանսերեն եւ Պարսկերեն, մոր կողմից հույն **Դիանա Սմբատյանը**՝ հունարեն, **Ալիսա Եփրանսյանը**՝ վրացերեն, **Սոնա Մարտիրոսյանը**՝ արաբերեն, իսկ Արծվի Բախչինյանը՝ Եգիպտոս, անգլերեն եւ լինգալերեն: Վերջին ընթերցումը՝ աֆրիկյան էկզոտիկ լեզվով, որը հրատարակայնորեն մեզանում հնչեց առաջին անգամ, առանձնակի աշխուժություն առաջ բերեց դասիկան: Տարբեր լեզուներն իրենց յուրահատուկ հնչողությամբ եւ առողջանալիս թարգմանում մի երկրեւանագ համանվագ կազմեցին, որը չէր կարող անսարբեր թողնել ներկայներին:

Միջոցառումը եզրափակեց գրող, երգիչ եւ երգահան **Արսեն Համբարյանը**՝ «Վահագնի ծնունդը» բանաստեղծության հիման վրա իր գրած ոգեշունչ երգի կատարմամբ:

Տեղեկություն վարեց եւ հայերեն մի քանի սարբերակներ ներկայացրեց ասումնաբան **Գայանե Սամվելյանը**:

Արծվի Բախչինյանի եւ Հայկ Ավագյանի այս ողջունելի նախաձեռնությունը հայ գրականության համահռչակման, սարբեր ժողովուրդներին այն հասու դարձնելու եւս մի ազդեցիկ ու արդյունավետ միջոց է, որն աղագուցում է, որ եթե կա իրական նվիրում, աղա ոչինչ չի խոչընդոտի ծրագրված մեծարժեք գործի իրականացմանը:

Հայկական հեքիաթը գերմանական օպերային բեմում

Դեկտեմբերի 15-ին Գերմանիայի Ցվիկաու ֆալաֆի Փլաուեն-Ցվիկաու թատրոնում տեղի է ունեցել «Հագարան բլբուլ» հայկական հեքիաթի երաժշտական բեմադրության առաջնախաղը: Հեքիաթի գրական սարբերակն իրականացրել է դրամատուրգ **Անդրե Մայերը**, բեմադրիչն է **Յուրգեն Փյոնելը**, իսկ երաժշտական սարբերակի եւ մշակման դասախոսն է Գիտերի թատրոնի նվագախումբի **Վլադիմիր Յասկոսկին**:



Հագարան բլբուլի երգով չոր հողը նորից ծաղկում է, բայց կախարդական թռչունին գտնելը վստահավոր արկածախնդրություն է: Թագավորի երեք որդիները փառաբար փնտրում են նրան՝ ունենալով սարբեր Կարճաթի թռչունը: Պալատից նրանց հեռանալով սկիզբ է առնում մի հուզիչ հեքիաթ, որ դասնում է հայկական ռուկայի գունագեղ թատերախումբը: Արհայազունները հանդիպում են խելացի ձիուն, գիշատիչ հրեւների եւ առեղծվածային սեւ թագավորին...

Ինչդեռ նույնիսկ է blick.de կայքէջում տեղ գտած հոդվածում, «Հագարան բլբուլ» նախագիծը արժի գործ է Հայաստանի մայրաքաղաքում ծնված, Երեւանի կոնսերվատորիայի շրջանավարտ, հայ մոր եւ գերմանացի հոր որ-

դի **Վլադիմիր Յասկոսկու** համար, որը հայկական գունեղ երգերից ու դասերից երաժշտական մի զվարճալի հեքիաթ է կերտել երեխաների համար: Բեմադրությունը հանդիսատեսին ծանոթացնում է Գերմանիայում գրեթե բոլորովին անծանոթ հայ ժողովրդական հեքիաթների աշխարհի, այլեւ հայ ավանդական երաժշտության հետ (Սայաթ-Նովա, Կոմիտաս Վարդապետ, Ալեքսանդր Սղեմնիարյան եւ այլք), որ բեմադրության մեջ տեղ-տեղ հնչում էր հայերեն եւ հայկական գործիչներով: Գլխավոր դերում հանդես է եկել հանդիսատեսի սիրելի բարիտոն **Սեբաստիան Չայցը**, որը մարմնավորել է թագավորի ամենափոքր որդի Ալո Դիմոյին: **Ա. Բ.**

Բրիտանա Չեյթունյան-Բելլոու...



միջերի եւ հրատարակիչների ֆորումին: Եղան շատ հեռավորակա հանդիպումներ, էֆսկուրսիաներ Գեղարդ, Գառնի, Էջմիածին... Ամմոռանալի տղապորություններ՝ մարդկանցից եւ բնությունից: Հայկական բնադասկերներից մարդու շունչ է կտրվում... Ինչ-որ բան հաստատարձագանքեց իմ հոգում... նախնայաց հիշողություն, իրոք, գոյություն ունի... Ես իսկապես հույս ունեմ մի օր կրկին այցելել իմ դասնական հայրենիքը...

ԲՐԻՏԻՆԱ ՉԵՅԹՈՒՆՅԱՆ-ԲԵԼԼՈՒՍ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ Ռուսերենից թարգմանությունը՝ ՆՆՆՆԻԿ ԲԱՄՉԻՆՅԱՆԻ

ԱՅԳԻՆ

Եթե ձկներն են ծյուղերին երգում, Ուրեմն ֆանդվում է կամարը երկնի, Մայրամուսն անզուտ ժամգով է դասվում, Թափվում են հողմախար թերթերը վարդերի, Եւ միհող, մնջող այգին է նվագում դոմդերի ներքո ուրիշ ամդերի:

Եթե մեծանուրբ խոչկը ծաղկի շնչում է խանձող կրակի մման, ուրեմն ձեռքն է դողացել մեկի՝ ջնջելով իմ այս այգին... հավիտյան:

Նկարները՝ Բրիտանա Չեյթունյան-Բելլոուի

ԱՆՈՒՇ ԲԱԼԱՅԱՆ

Նայկական բազմաշերտ երեկո Բելգրադում

Բելգրադ

Սերբահայ համայնքի կյանքում բազմաժանր մշակույթի ներկայացման օր էր 2022 թ. դեկտեմբերի 12-ը, որ կայացավ Բելգրադի «Գալերիա 73» թատերասրահում:

«Յոթնամյա 1988 թ. դեկտեմբեր 12-ին, շատելով մարդասիրական օգնություն հասցնել, սերբ օղաչունների առաքելությունը դժբախտ դասահարի դասճանով անավարձ մնաց հայկական հողում...», այսպես դիմեց հանդիսատեսին միջոցառման կազմակերպիչներից բելգրադաբնակ թարգմանչուհի, Սերբիայի գրողների միության անդամ **Անուշ Բալայանը**: Նա այդ օրն էր ընթերցում ընդհանուր անցկացնելու համար նշելով, որ թե՛ այս գրքի, թե՛ նախորդ եւ թե՛ հաջորդ բոլոր թարգմանությունները կատարում է ի սեր սերբ ազգի եւ հանուն հայ-սերբական մշակութային եւ բարեկամական կապերի:

Չոհված յոթ օղաչունների հիշատակի տուրք մատուցվեց հոսնկայս եւ Սերբիա Շնորհալու «Իմ ծաղիկ» շարականի հնչյունների ներքո: Այդ հոգեւոր երգը կատարեցին հայ եւ սերբ երաժիշտներ **Անուշ Գրիգորյանը**, **Վեսնա Կրեսան** եւ **Չորան Ջուկիչը**:

Հայ բանաստեղծ **Արսաես Արամի**՝ զոհված սերբ օղաչուններին նվիրված «Ընդհանրված թռիչք» բանաստեղծության սերբերեն թարգմանությունը (թարգմանությունը՝ Անուշ Բալայանի) կարդաց բանասեր **Անա Բոյանովիչը**:

Վերադառնալով հավաքույթի բուն նպատակին՝ Անուշ Բալայանը երախտի իր խոսքն ուղղեց վերջերս լույս տեսած հայ արձակի նշանավոր ներկայացուցիչ **Սյրշի Սարգսյանի** «Քաջ Նազար» գրքի սերբերեն թարգմանության գլխավոր խմբագիր, գրող դոկտոր **Լուկա Յոկսիմովիչ Բարբաթի**: Վերջինիս հայ հասարակությունը ղեկավար է հիշել երեսնամյա մի ֆանի միջոցառումներից: Նա «Ակցիա կույրերի համար» կազմակերպության նախագահն է, որը



Հայերենից թարգմանված եւ հրատարակված ծավալուն աշխատանք է Սյրշի Սարգսյանի «Քաջ Նազար» վեպը, որին նախորդել է Սարգսյանի «Հայերենի հերթական դասը» նովելի սերբերեն թարգմանությունը, որը լույս է տեսել դեռևս 2016 թվականին անուշի գիրք ձեռագրով:

«Քաջ Նազարը» սերբերեն թարգմանվեց եւ հրատարակվեց շնորհիվ Հայաստանի կրթության, մշակույթի, գիտության



կայացնող մի հասված կարգաց թատերի սիրված դերասանուհի **Ելենա Պետրովիչը**:

Այս հիշատակ միջոցառման մի կարևոր մասը կազմեց հայ երգարվեստի գոհարներից մի ֆանիսի կատարումը, ընդ որում «Կուրուկ» իր իսկ կիթառային նվագակցությամբ կատարեց Լուկա Յոկսիմովիչ Բարբաթը, իսկ «Չինարես» կորոզը յուրովի կատարեց **Անդրիանա Ֆիլիպովիչը**, կրկին կիթառի նվագակցությամբ:

Իր նագանի դարով ներկայացավ նաև իննամյա **Լենան**՝ երգչուհի Անուշ Գրիգորյանի դասընկեր:

Ռադիոլուրագրող **Սվետլանա Սլադենովիչը** իր ռադիոհաղորդման ժամանակ հրատարակեց ընթերցեց հասկանալի «Քաջ Նազար» գրքից՝ դրանք համատեղելով Յոկսիմովիչ Բարբաթի լուսաբանումներն ու Նազարի կերպարի հոգեբանական վերլուծությամբ:

Շնորհանդեսն ավարտվեց Կոմիտասի «Կախարհիկ» երգի կրկնակցի կատարմամբ, որին ձայնակցեցին գրեթե բոլոր ներկայացուցիչները: Մեկամյա սեղմ ծրագիրը հավաստագրեց հայ-սերբական բարեկամության կարեւորությունը, մշակութային փոխկապակցվածությունը, եւ գեղագիտական բարձր հաճույք դասճանց ներկայացրին:

«Քաջ Նազար» վեպն ունի բոլոր հասկանալիները դառնալու սերբ ընթերցողի սեղանի գիրքը:



սիրով հանձն առավ «Քաջ Նազարի» սերբերեն թարգմանության լույսընծայման հետ կապված բոլոր դժվարությունները, ֆանի որ նրա կազմակերպությունն ունի նաև հրատարակչական գործունեություն: Գիրքը սերբերեն է թարգմանել Անուշ Բալայանը: Նրա թարգմանությամբ հայ ընթերցողին է հասել սերբ գրող **Վեսելին Ջելետովիչի** «Յոհանի սերբական սիրտը» վիպակը, **Լուկա Յոկսիմովիչ Բարբաթի** «Կրակագույն դասնվածներ» դասնվածների ժողովածուն, սերբ բանաստեղծներից թարգմանված եւ հայկական հանդեսներում տպագրված մի շարք բանաստեղծություններ:

թյան եւ ստորի նախադրության աջակցությամբ: Գիրքը ներկայացվել է Սերբիայի սարբեր ֆաղափների գրադարաններում եւ մշակութային կենտրոններում:

Բելգրադյան շնորհանդեսի ժամանակ հանդիսատեսին ներկայացվեցին շեսագրություն Սյրշի Սարգսյանի ընթացական արխիվից, որ ներկայացնում է գրողին երգելիս: Մի այլ շեսահղովակ էլ էկրանին շարունակաբար ցուցադրում էր գրքի նկարագրողները, որոնք կատարել էր թարգմանչուհի Անուշ Բալայանի դուստրը՝ **Սոֆյա Վոյնովիչը**:

Վեպի հերոսների՝ Նազարի ու նրա կնոջ՝ Նազանի երկխոսությունը ներ-

⇒ **Գ** Բազմադարյան եւ դրամատիկական ներքին ուժով է հանդես գալիս Գյուլնուր թատրոնի երիտասարդ դերասանուհի **Ջենմա Ադամյանը**: Հասկալիս հիշատակում է «Երեխաներ» շեսարանում, որտեղ դերասանուհին խաղում է կարծեցյալ երեխաների դերերը: Անելանելի վիճակում հայտնված հերոսուհուն վախի, ընկճվածության, կասկածների, սազնադների ներքին հոգեվիճակներով է անցկացնում դերասանուհին՝ դրության եւ խաղի ներքին հաջողակությամբ լրության ու հակիրճ խոսքի սիմֆոնիա ստեղծելով: Նա մի շարք դրվագներում այնքան շարբեր է, որ երբեմն դժվար է հասկանալ, որ նույն դերասանուհին է:

Սերբ և սլովակ անհնարին, որբան երկու Կորեաների միավորումը



ցաղային տոնություններին: Միագիծ չէ նրա ստեղծած անբարո կնոջ՝ Էլիզի կերպարը «Գուճար» դրվագում. այս դրվագում շահեկան վիճակում է նաև Արկադի Ղարաբուլյանը Դանիելի դերում: Մինչև վերջ հասկանալի չէ՝ սահմանափակ ու դարձնակ սղամարդ, սրիկա՞ թե՞ մանկան ղես միամիտ մեկն է մեր առջեւ եւ միեւնույն կերպ երբեմն դարձ չէ՝ արդյո՞ք կինն իրոք թեթևաբարո է, թե՞ սղամարդն է նրան սխալ ընկալել: Իսկ գուցե սերբ կերպարանափոխել է կնոջը, որն անկաս է մնացել հոգեւորական սղամարդու հայացից: Շեսարանը սրագիկոմիկական երանգներ ունի:

Անահիտ Քոչարյանը համոզիչ է «Հիշողություն» դրվագում՝ հիշողության կորստով հիվանդ կնոջ կերպարում, որին ամեն օր կլինիկա այցելության է գալիս իր ամուսինը (**Սամվել Գրիգորյան**), եւ ամեն օր նրանք ամեն բան սկսում են գրոյից: Կնոջ դանդաղությունը, անոթխածությունը, խոսքի մի շեսակ անբնական երանգը կերպարին սիդակապություն են հաղորդում: Գրեթե բոլոր դրվագներում համաչափ ու բնական է նրա խաղընկերը՝ Սամվել Գրիգորյանը, որը շեսարանից շեսարան բեմադրության ներքին հավասարակշռվածությունն է դառնում եւ դառնում է ներկայացման հենարաններից:

Ըստ բեմադրիչի՝ ժամանակակից ֆրանսիական թատրոնը հենվում է շեսի վրա (եւ ոչ ենթատեքստի կամ հոգեբանական շեսերի), որի հիմնական գործառնություն է խոսքի միջոցով արդյուն փոխանցելը՝

աղախվելով շարժությունը ցավի եւ կերպարի միջոց: Հեշտաբար, դերասանից դա հանջվում է ոչ թե վերադրում ու հոգեբանական խաղ, այլ շեսադրված շեսնիկա: Իր հերթին հանդիսատեսը խնդիր չունի արդյունակցվելու կերպարներին, նա դիտում է, լսում է, եւ ներկայացումն իր մեջ հարցադրումներ է առաջացնում: Այս սկզբունքով է աշխատել բեմադրիչը դերասանների հետ, որոնց համար, անշուշտ, հեշտ չի եղել ֆրանսիական դրոյի համադրումը հայկականին, սակայն կարեւոր փորձառություն է բոլորի համար: Վստահորեն կարելի է ասել, որ խնդիրը հաղթահարված է, եւ թատրոնն ունի շարբերվող, ճաշակավոր նոր ներկայացում:

«Սոլատումը» Գյուլնուր դրամատիկական թատրոնում բեմ կրկին կբարձրանա փետրվարից: Բեմադրիչը նախաձեռնում է նաև փետրվար-մարտ ամիսներին հեղինակի մեկ այլ ղես բեմադրել Գավառի Լ. Քալանթարի անվան ղեսական թատրոնում, իսկ Պոմրայի ղեսների հայերեն ժողովածուն կտպագրվի գարնանը: Գրքի շնորհանդեսի օրջամակում սեղի կունենան նաև թատերականացված ընթերցումներ:

ԱՐԱԶՍ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

Բրյուսել

Աժխասանֆային երկուսաբթին Բրյուսելում սկսվեց հայ համայնքի կողմից կազմակերպված ցույցով: Եվրոմիության ամենաբանուկ հասվածուն՝ Շումանի հրադարակում, Բելգիայում գործող Հայ դասի հանձնախմբի, ՀՀ Հայ դասի Եվրոպայի հանձնախմբի, Բելգիահայերի կոմիտեի, Բելգիայի Հայ Դեմոկրատական կուսակցության նախաձեռնությամբ կազմակերպվել էր բողոքի ցույց ընդդեմ Ադրբեջանի՝ արցախահայության նկատմամբ իրականացվող էթնիկ զսման փառապաշտությանը:

Չնայած այս օրերին Բելգիայի ցրսաբուս, մոսյլ, անձրեային եղանակին, բելգիահայերը դեռ հավասով՝ Եվրոմիության գործադիր մարմիններից հայցում էին ճնշում գործադրել Ադրբեջանի վրա՝ անմիջապես դադարեցնելու դեմի Արցախ ճանադարհի արգելափակումը եւ վերջ տալու կործանարար փառապաշտությանը:

Լաչինի միջանցքի Երջափակումից ցայսօր բաղմաթիվ նամակներ են ուղարկվել Եվրոխորհրդի նախագահ Շառլ Միտելին, ինչդեռ նաեւ Եվրոխորհրդարանի սարբեր հանձնախմբերին: Սակայն, իրականում, դասադարսող հայսարարություններից բացի ոչ մի գործնական փայլեր չկան, Եվրոդան դեռ լուռ է:

Աժխարհին իր կամքը թելադրող, ռուս-ուկրաինական դասերազնով գերկենսրոնացած Եվրոդան այլեւ չի էլ թափնում իր անսարբերությունն ու չեեսափրվածությունը Հայաստանի, Արցախի, արցախահայության նկատմամբ: Մինչդեռ, Ռուսաստանի դեմ գործնական յուրաֆանչյուր փայլ, դասժամիջոցների նոր փաթեթ, միանժամակ դառնում է կիրառելի:

Սուրբ Ծննդյան տոներին ընդառաջ, երբ փրսոնյա աժխարհը, այս դարագայում՝ Եվրոդան խանդավառությամբ դասրասվում են տոնական միջոցառումների, նվերներ ընսրում, աժխույժ եռուզեռով տոնական սեղաններ, ճակերույթներ, ընդունելություններ կազմակերպում, նույն այդ ժամանակ մեր ազգակիցները, ցրից կուչ եկած, բայցեւ հավասով, հուսալով ի լուր աժխարհի բարձրաձայն բղավում են

Էլ ի՞նչ անի սփյուռքը, երբ լուռն է աժխարհը

Բրյուսելում ցույց ի պաշտպանություն Արցախի



© Thierry Monasse

© Thierry Monasse

«Արցախահայությունը բնաջնջման եզրին է»: Իսկ ո՞վ է լուռ մեր ձայնը: Արդոյ մսահո՞գ է մարդու իրավուններ ֆարոզող Եվրոդան: Բեռլայմոնի (Berlaymont) իր հարկաբաժնի բարձունից Եվրոհանձնաժողովի նախագահ Ուրսուլա Ֆոն դեր Լայենը երեւի հոյանցիկ, աչի որչոյվ, ինչու չէ՝ նաեւ սուրճ խմելով, գուցեւ լուռ էր հրադարակում հավաքված արդարություն դասանջող հայերի ձայնը: Բայց սասցվում է, որ այսօրվա Եվրոդայի համար ուկրաինացի ժողովրդի Եաերն հայերից առավել արժեքավոր են: Ամեն օր ուղիղ եթերով Եվրոդայում ցուցադրվում են կարբեր ցուրս Ուկրաինայից, ժողովրդի ծանրագույն վիճակից, ֆննդադասում Ռուսաստանին, բայց միաժամանակ անսեսում նույն իրավիճակում հայսնված արցախահայերին:

Հայաստանից արսահանվող էներգակիրներ չկան, հեսեւաբար ԵՄ-ն մեզ փաղաֆում է միայն փաղափական հայսարարություններով, բայց Ադրբեջանին գործնական Ենրոհավորաններ փոխանցում՝ խրախուսելով օրերս Վրաստան-Ադրբեջան-Ռումինիա-Հունգարիա սեւծովյան սարածով նոր էներգասարի Եուրջ համաձայնագրի սոհրագրման համար: Ավելին՝ Եվրոհանձնաժողովի նախագահ Ուրսուլա Ֆոն դեր Լայենը հայսարարում է ծրագրին ֆինանսադես աջակցելու իր դասրասակամությունը:

Ինչեւէ, բարեբախսաբար հայ հա-



© Thierry Monasse

մայնը միայնակ չէ Եվրոդայում: Մեզ սասարելու էին եկել նաեւ Բելգիայի խորհրդարանի ու Եվրոխորհրդարանի դասգամավորներ, ովեր իրենց ելույթով դասադարսեցին, նաեւ խոսացան հեսեւողական լինել եւ հնարավոր բոլոր լծակներով դասոդանել արցախահայությանը:

ՀՀ Հայ դասի Եվրոդայի հանձնախմբի դասախոսմանսու **Գասար Կարադեսյանը** ԵՄ-ին մժսադես հիժեցնում է ,որ դեկտեմբերի 12-ից Ադրբեջանը Եարունակում է արգելափակել դեմի Արցախ մուսֆի միակ ճանադարհը, որ Ադրբեջանի Եարունակական սադրանները անխուսափելիորեն կհանգեցնեն հունամիսար աղեսի եւ վերջնադոյունֆում՝ Արցախի հայ բնակչության էթնիկ զսման: Նա նախ Ենորհակալություն հայսնեց Եվրոխորհրդարանի դասգամավորներին, միջազգային աոյաններին, լրասվամիջոցներին Արցախի խնդիրն մժսադես հեսամուս լինելու, արձագանգելու համար, սակայն փասեց, որ դասն

օրհասական է, հեսեւաբար դեսֆ է բոլոր ջաները միավորել եւ Եվրոդական Միությունից դասհանջել հայսարարություններից անցնել գործնական փայլերի: Հայերենով եւ անգլերենով նա թվարկեց գործնական դասհանջների հուսակ կեսեր, Այն է՝

Բոլոր միջոցներով ճնշում գործադրել Ադրբեջանի վրա, որդեսուի վերջինս անհադաղ եւ առանց նախադայանների բացի Լաչինի միջանցքը եւ երաժխավորի,որ նման իրավիճակ այլեւս չկրկնվի:

Շոժափելի փայլեր ձեռնարկել արցախահայության անվսանգությունն ադասիվելու համար:

Ճանաչել Արցախի հանրադեսությունը, հիմնել հունամիսար գրասեւյակ Արցախում:

Կիրառել դիվանագիտական, սնեսասական եւ անհասական դասժամիջոցներ Ադրբեջանի իժխանությունների ակսիվների նկատմամբ:

Անհադաղ երկարաձգել Եվրոդական Միության դիսորդական առաֆելության մանդասը Հայաստանի Հանրադեսությունում:

Գրեթե երկու ժամ սեսած ցույցից մեր հայերնակիցները հեռացան անհանգիս, հիասափված՝ մարդու իրավուններ ֆարոզող, բայց երկակի սսանդարսներով Եարժվող Եվրոդայից:

Այսուհանդերձ, բելգիահայերը վճռական են, մինչեւ վերջ դասրաս՝ հայերի իրավունները մժսադես ԵՄ աոյաններին ահազանգելու համար:

Արցախի 120 հազար հայի զոհ գնալը հայաստանցիների մեծամասնությանը չի հուզելու



Մոս երկու Եարաթ է, ինչ վայ-հարեւանի նախագծած սցենարով՝ իրենց «բնադասիդան» համարող մի խումբ ադրբեջանցիներ փակել են Արցախը ոչ միայն Հայաստանի, այլ նաեւ աժխարհի հես կադող սրանսդորսային միակ հանգույցը՝ Լաչինի միջանցքը: Երկու Եարաթվա ընթացքում հայ հասարակության գերակոչող մեծամասնությունն այդդես էլ չի գիտակցել, թե դաս, իրականում, ինչ աղես է նժանակում: Լոռիում կամ Շիրակում բնակվող հայը չի ցանկանում գիտակցել, որ արցախցի իր հայերնակիցը, նույն արյան ու գենեսիկ կողի կրողը մեռնելու, «բայրաֆարից» կամ «յաթաղանից» զոհվելու վսանգի առաջ է կանգնած: Դաս գիտակցելու համար, իհարկե, ոչ առանձնակի է ջանք դեսֆ, ոչ էլ, առավելեւս, բարձրագույն կրթություն է անհրաժեժ: Պարգադես Վանաձորում կամ Գյումրիում ադողող հայը մի դաս

դեսֆ է դասկերացնի, որ իր՝ Երեւանում զսնվող զավակը չի կարողանում զակ հայրական տուն, ֆանի որ օսար մեկը կանգնել է ճանադարհին, փակել այն ու որոժել՝ ճանադարհը չբանալ այնֆան ժամանակ, ֆանի դեռ, ենթարբեմֆ, Վանաձորի ու Գյումրիի կենսրոնական հրադարակները չեն անվանափոխվել ի դասիվ հայր Ալիեւի:

Համաձայնեֆ՝ նկարագրածս արսուրդի ժամրից է, ճիժոս այնդես, ինչդես մեր օրերում Լաչինի միջանցքում կասարվող իրադարձություններն ու դրան լուռ հեսեւող մյուս հայերիս անսարբերությունը: Վասահ եմ՝ մոս 120 հազար հայի զոհ գնալը Հայաստանում բնակվողների մեծամասնությանը չի հուզելու, ու սաս ասելու համար համարձակություն է դեսֆ:

Իհարկե, վստահ չեմ, թե սաս բարձրաձայնելուց հեսո ինչ-որ բան կխփովի, բայց որդերությունը կանխելու մսահոգությունից ելնելով՝ դարգադես անհրաժեժ է խոսել բոլոր այն ցավոթեմաներից, որ մեզ՝ որդես ազգի մասում են: Թարախոսված վերը երկու

կողմից ուժեղ սեղմելուց հեսո է միայն թարախը դուրս գալիս: Այն դեսֆ է մաֆրես թարախից, որ սոի դառնա, հեսո՝ ադաֆիմվի: Հիմա մեր հասարակությունն է. ասելության ահազանցող թարախ-լավան կլանել է բոլորին, սրբել-սարել բանականությունը: Վերֆոսված մեր ժողովուրդը թարախ է Ենչում մեկը մյուսի նկատմամբ, ու ֆանի դեռ չեմֆ բարձրաձայնել, չեմֆ խոսել դրա մասին, բուժումն, առավել եւս՝ սոիացումն ու ադաֆիմումն անհնար է լինելու, ավելին՝ հիվանդին մահվան դուռն է հասցնելու:

Սաս անեներին հորեսեսական սցեմար չէ, ու վերոգրայի ադացույցն այն է, որ Լաչինի միջանցքում սեսեղված իրավիճակի համար մեղադրում եմֆ բոլորին, բացի իմֆներս մեզ: Մեմֆ մեր եղբորը, մեր նույն միսուարյան կրողին օգնության չեմֆ ուզում հասնել՝ վախեմալով, թե մրանց հես մեմֆ էլ կարող եմֆ մեռնել, բայց մունաթ եմֆ գալիս ում վրա ասես՝ ռուսների, Եվրոդացիների, ամերիկացիների, եւ, իհարկե, նախկնների վրա: Վերջիններս, ի դեմ, նորից մեր միսուա-

րյունն են: Հուսալ, թե իժխանությունները բավարար աժխասանֆ կսանեն հասարակության հես՝ հասկացնելու համար, թե հայը հային չդեսֆ է ափ, ավելին՝ օրհասական դասերին առավել ֆան երբեւէ դեսֆ է սիրեմֆ մեկս մյուսին, ադարդյուն է: Ինչո՞ւ, նախ որովհեսեւ իժխանություններն այդ գիտակցումն ու, գուցե, ցանկությունը չունեն, եւ երկրորդ՝ հանուն արդարության դեսֆ է փաստել՝ «դարաբաղդի-հայասանցի» սարանջասումը ոչ թե Նիկոլ Փաժինյանի, այլ մրա նախորդների ժամանակ է իր սեւ գործն արել:

Իրավիճակն, իհարկե, կարելի է փրկել՝ համընդհանուր ասելությունը հանդուրժողականության եւ սիրո մասին սեֆսեր հնչեցնելով ու մեկը մյուսին ներելու հանրային վարֆ դրսեւորելով: Հուսամֆ՝ սիրո ու հանդուրժողականության կարգախոսներով իժխանության եկած մերօրյա չիմովներն ի վերջո այդ սերն ու հանդուրժողականությունը գործի կդնեն, եթե, իհարկե, դրա կրողն են եղել երբեւէ:

Կամավորությունը միայն հավասարազիրը չէ

Federal Foreign Office
CIVIL SOCIETY COOPERATION
Service Civil International
Deutscher Zweig e.V.
Հայաստանի Հանրապետության Ժողովրդավարության նախարարություն

HUJ
Voluntary Service of Armenia

«Խորհրդային սարհներին ջոկասներով սարստեսակ աշխատանքներ կատարելը դասվաբեր գործ էր: Անկախ սեռից հավաքվում էին մի խումբ ուսանողներով, կազմում ջոկասներ եւ մեկնում Սովետական Միության սարքեր երկրներ՝ կամավորության: Այն ժամանակ կամավորության մասին դասկերացումներն այլ էին. ուրիշ էր աշխատանքի ժամաֆանակը, ձեռքն էր բնույթը», - դասնում է Հայաստանի ուսանողական ջոկասների հանրադասական ԵՏԻՖԱՆ ԵՏԻՖԱՆՅԱՆը: Ասում է, որ ինքն էլ ուսանողական սարհից ընկերների հետ զբաղվել է կամավորական աշխատանքով:

Ով է կամավորը եւ ի՞նչ է կամավորությունը: Ըստ ՕԲՖՖ-ի բառարանի՝ կամավորը նա է, ով առանց վարձատրության կատարում է որեւէ աշխատանք եւ իր կամով առաջարկում է ինչ-որ բան անել: Կամավորությունն էլ առանց վարձատրության բարի նդասակներով կատարվող աշխատանքն է: Այս եզրույթը վերաբեր-

ում է բոլոր սեսակի չվճարվող/անվճար աշխատանքներին, որոնք իրականացնում են անհասները սեֆական կամով, ֆորմալ եւ ոչ ֆորմալ հիմուններով»:

«Կամավորություն անել» արտահայտությունը արձանագրվել է 1755 թվականին: Այն ծագել է «կամավոր» գոյականից, անհաս՝ որն ինքն իրեն առաջարկում է զինվորական ծառայության անցնելու: «Կամավոր» բառը ոչ զինվորական իմաստով օգտագործվել է 1630 թվականից: «Կամավորություն» բառն այժմ ավելի շատ օգտագործվում է հասարակական ծառայությունների մատուցման իմաստով: Զինվորական միջավայրում այն ներկայացնում է անհասին, որն անցել է զինվորական ծառայության՝ իր կամով, այլ ոչ թե որդես զինակոչիկ:

21-րդ դարում երհասարդներից շատերն արդեն հսակ զիսեն կամավորության եւ կամավորական աշխատանքի մասին, սակայն դեռես կան մարդիկ, որ կարծում են՝ կամավորությունն անհրաժեշտ է հավասարազիր սանալու եւ ինքնակենսագրականին գումարելու համար: Որդես կանոն՝ կամավորությունը կարող է լինել կարճաժամկետ՝ մեկ օրից եր-



կու շաբաթ եւ երկարաժամկետ՝ մինչեւ 2-3 տարի: Ի տարբերություն այլ երհասարդների՝ արտասահմանից եկած կամավորների համար կարծես թե երկրորդական դեր է մղված հավասարազիր սանալու փաստը: Գերմանիայից եկած Մադա Դանկբան Հայաստանում առաջին անգամ է: «Անկեղծ կլինեմ եւ կասեմ, որ միտ շատ էի երագում Հայաստան գալու, ծանոթանալու հայկական մշակույթի, հայկական լրագրության եւ աշխարհայացքի հետ», - խոստովանում է Մադան: Նա այստեղ HUJ կազմակերպության օգնությամբ կիրականացնի 1 տարվա կամավորական գործունեություն: Մադան նաեւ ավելացրեց, որ միտ է, թեեւ ինքը մասնագի-

տությամբ լրագրող չէ, սակայն եր վերադառնա Գերմանիա, դասրասվում է անդայնան մի մեծ հողված դասրաստել Հայաստանի մասին»: Մադայի հայրենակից Սիրի Ֆիդորոն նույնդես այստեղ է կամավորության համար. նա իր բարի գործը կկատարի Հանրադասական մանկական վերականգնողական կենտրոնում: Արտասահմանյան կամավորներ կան ոչ միայն այստեղ, այլեւ «Դիակոնիա» բարեգործական հիմնադրամում, բնադահողանական արգելոցներում, մշակութային, փառասոների, մասսայական միջոցառումների կազմակերպման, հնեագիտական, գեղագիտական, երեխաների զարգացման ծրագրերում: Սեսիան Սեսիանյանը

նում է, որ այսդիսի միջոցառումների մասնակցությունը երհասարդներին ազատում է դեռահասության սարհիում ձեռք բերված բարդույթներից, կադադարված սեսակեսներից եւ խթան հանդիսանում թիմային աշխատանքի համար հմտություններ ձեւավորելու: Անվարձահասույց աշխատանք կատարելիս երհասարդ կամավորը իրեն զգում է օգտակար հասարակության համար, կրկում որդես համերաշխություն սարածող, խադադասեր եւ բանիմաց ֆադաֆացի: Ծանբարների վերջում սրվող հավասարազրերը երհասարդ կամավորների հետագա մասնագիտության ընտրության հարցում հասկադես որոշ բուիեր ընդուկելիս որոշիչ դեր են կատարում ուսանողին ընտրելու հարցում: Կամավորների այսդիսի փոխանակման ծրագրեր շաբաղ կազմակերպում է ավելի ֆան 120 արերկրյա կազմակերպությունների հետ, ինչի շնորհիվ էլ լինում է ոչ միայն փորձի ու զիսելիֆի փոխանակում, այլեւ աշխարհաընկալման ընդայնում, որն էլ հասկանական է զարգացող հասարակության անդամի համար:

ԾԵՆՅԱ ԱՐԳՈՒՅՏՆԵՐ
ՀՊՄՏ լրագրություն բաժնի
4-րդ կուրսի ուսանող

«Դիակոնիա» բարեգործական հիմնադրամը գործում է 2001թ.-ից՝ շվեյցարական «Դիակոնիա Ինտերնացիոնալ» բարեգործական կազմակերպության հետ սերս համագործակցությամբ: Հիմնադրամի նախադասմության, գրանցած հաջողությունների, ծրագրային բացերի, շահառուների հետ առաջացած խնդիրների, աշխարհաընկալման ձեւափոխումների եւ մի շարք այլ հարցերի շուրջ զրուցեցինք «Դիակոնիա» բարեգործական հիմնադրամի փոխնտերն Աննա Չամբազյանի հետ:

-Տիկին Չամբազյան, հիմնադրամի գործունեությունն առավել հայտնի է 2001թ.-ից, սակայն Հայրենիֆի նվիրյալ, երջանկահիշատակ Հակոբ Չամբազյանն իր գործունեությունը սկսել է դեռես 1988թ.-ի ավերիչ երկրաշարժից: Մի փոքր դասական ակնարկ անենք 1988-2001թթ.-ի միջակայք. ի՞նչ է ձեզ հայտնի այդ սարհներից:

-Հակոբ Չամբազյանը եղել է երգահան, երաժիշտ, ասվածաբան: Ծնվել է Երուսաղեմում, արդել՝ Լիբանանում: 1988թ.-ին՝ երկրաշարժի ժամանակ, 4 ընկերներով որոշում են օգնել Հայաստանին: Այդ ժամանակ ինքը ստեղծում է Հայ Օգնության Կենտրոն եւ սկսում են ֆուրերով արդանք բերել Հայաստան՝ դեղորայք, սնունդ: Հակոբ Չամբազյանը Շվեյցարիայում ընկեր ուներ՝ Հանց Ռուդոլֆը, որի հետ Շվեյցարիայում Ասվածաբանական համալսարան էր այցելել: Հանց Ռուդոլֆն էլ Շվեյցարիայում ուներ «Դիակոնիա» ինտերնացիոնալ բարեգործական կազմակերպությունը: 2001թ.-ին միավորվում են, որեղից էլ

«Դոնորները ոչ թե բարեգործներ են, այլ ֆենոմենալ մարդասերներ»: Աննա Չամբազյան

առաջանում է մեր անվանումը: Միջակայք այդ սարհների այդդես է եղել: Սկզբում ոչինչ չի եղել, ինքն իր ընկերների հետ նախաձեռնել է օգնել իր հայրենակիցներին, որից հետո զգացել է, որ մեծանում են օգնության ծավալները եւ անհրաժեշտություն է առաջացել այստեղ բացել բանկային հաշիվ, ունենալ թիմ:

-Ինչդե՞ս սացվեց ձեր աշխատանքը հիմնադրամում, այնուիտեսեւ դառնալ Չամբազյանների ընտանիֆի անդամը:

-2001թ.-ին Կառավարությունը 16 հա տարածք սրամարդեց հիմնադրամին՝ բնակելի թաղամաս ստեղծելու նդասակով: Այդ սարհներից են սկսել աշխատել, ֆանի որ մինչ այդ աշխատում էի Հանրային ռադիոյում: Այն ժամանակ Հակոբ Չամբազյանի մի գործընկերը Արմեն Ամիրյանն էր, եւ ֆանի որ եւ գերմաներեն լավ զիսելի, ասաց՝ իմ գործընկերը բարեգործական կազմակերպություն ունի, կգա՞ս այդտեղ աշխատես, ու եւ սկսեցի համատեղել: Հիմա մեր աշխատանքը շատ մեծ է, շրջաններում ունենք մի շարք ծրագրեր: «Հույսի Ավանդ» նախատեսված էր 200 անադահով ընտանիֆների համար, ավանում այժմ բնակվում է 79 ընտանիֆ:

-Ըստ ՀՀ Կիճակագրական կոմիտեի դեռես նախորդ տարվա հրադարական սվյալների՝ աղբատության մակարդակը Հայաստանում կազմել է բնակչության

26.5%-ը: Հիմնադրամի կողմից վերջին տան հասկացումը եղել է 4 տարի առաջ, ինչդե՞ս եւ ինչդե՞ս են ընտրված շահառուները՝ հաշիվ առնելով այն հանգամանքը, որ Հայաստանում աղբատության շենք բավականին բարձր է, իսկ բնակչության զգալի մասը կարող է հանդիսանալ ծրագրի իրական շահառու:

- Մենք կառուցում ենք տուն այն ժամանակ, եր արդեն մեկերկու կան հինգ տան ֆիմանսավորում ունենք: Մեզ կառավարությունը հողատարածք սրամարդել է հետեյալ կերդ, որ ինքը դեռ է մասնակցի այդ ընտրությանը: Ամեն անգամ կազմվում է հանձնաժողով, որեղ ընդգրկված են լինում ինչդեղես հիմնադրամից, այնդես էլ կառավարությունից, ֆադաֆադեթատանից, թադադեթատանից ներկայացուցիչներ, չէ՞որ իրենք էլ իրենց ցանկերն արդեն ունեն: Հանրադասությունում եթե գործունեություն եւ ծավալում, ադա ենթակա եւ այդ Հանրադասությանը:

-Շահառուների ընտրության հարցում «բախումներ» եղել են հիմնադրամի եւ կառավարության միջես: Ի՞նչ թերացումներ եւ բացթողումներ կան այստեղ:

-Այս սարհների ընթացում կառավարության հետ որեւէ բախում չենք ունեցել: Իրենք մեզ են վստահել, մենք իրենց, բայց ունեցել ենք բացեր: Առաջին երկու փուլերի ընթացում շատ է մոցիոնալ ենք ընտրել ընտանիֆների: Օրինակ, ընտրել ենք ըն-



տանիֆ, որեղ հայրը բանտում էր, կինը հինգ երեխաների հետ դրոսում էր հայտնվել, որոնց բերել առանձնատան ենք հասկացրել: Նախ առաջին՝ իրենք չզիսեն տունը ինչ է, խնամելն ինչ է: Հետո անուսինը գալիս է բանտից, կրիմիալ կերդար, փորձում այստեղ ստեղծել ինչ-որ կրիմիալ միջակայք: Դեղք ենք ունեցել, որ հաջորդ օրը գնացել եսեւել ենք զուգարանակրնից հանել վաճառել են, որովիտես իրենց 10000 դրամ է դեղք եղել: Ժամանակին նման է մոցիոնալ ֆոնի վրա արված ընտրությունը մեր բացթողումն է եղել, որը հետագայում շկեցիցինք:

Ունեցել ենք նաեւ ազատամարտիկ ընտանիֆ, որն այստեղ արդել է յոթ տարի, որից հետո ասել է՝ շնորհակալություն, վերցրեք ձեր տունը, եւ արդեն կարող եմ ինքնուրույն վարձով արդել: Այսինքն, մեր ցանկալի արդյունքը սա է, որ մարդը կարիֆի մեջ է, գալիս անվճար արդում է, բայց այդ ընթացում համակարգում է իր

կյանն ու գնում: Մենք այդդես ենք դասկերացրել ծրագիրը, Եվրոդայում այդդես է, բայց մեզ մոտ այնքան էլ չաշխատեց, ֆանի որ մենք «դահանջատեր» ազ ենք: Ընտանիֆներ կային անգամ իրենց երեխաներին դրոցը չէին տանում: Այսինքն, դուք տարեկան մեր աղբը թափեք, բա բարեգործական եք, դեղք է իմ աղբը թափեք: Շատ դեղքերում դեղք է նաեւ հասկանալ, թե այդ երեխաները ինչդեղ են հայտնվում այդ իրավիճակներում՝ իրենց անդասախանասու ծնողների դասառով, որովիտես իրենք տուն են գրավ դնում, զորդություն են անում, բռնաբարում են: Բայց մեր դոնորները ավելի շատ կենտրոնանում են երեխաների վրա: Այսօր ունենք 3000 երեխա, ովքեր կրկրես անհասների հոգածության տակ են, այսինքն կան նաեւ 3000 անհասներ, որոնք այդ 3000 երեխաների մասին ամեն ա-

2023. ամեն մարդ իր գործով զբաղվի

ԳԵՂԱՍ ԷՅՈՒՐՈՒՄՅԱՆ

Հայաստանի ղեկավարում մեծապես օրջանառվող ղեկավար է, որ ամեն մարդ իր գործով ղեկավարվի: Թվում է որևէ առարկայություն չընդունող մոտեցում է, որը սակայն այնքան է աղավաղվում, որ անգամ երկրի թիվ 1 ղեկավարն է ահազանգում, որ ղեկավար արհեստ էլ է խոչընդոտում, ասեմք՝ բարեփոխումների անցկացմանը, որը մեր ղեկավարության կայացման գլխավոր մարտավարությունն է: Այստեղից էլ այն իրողությունը, որ ղարբերարքը հրապարակվող սնտեսակական աճող ցուցանիշները նվազագույն իսկ չեն նդասում մեր մարդկանց կյանքի ու կենցաղի բարելավմանը, որը գերխնդիր է հռչակել 2018-ին իշխանության եկած շարժումը: Ամբողջով է ղարզից էլ ղարզ մի վիճակ. դեղերը օգուտ են սալիս դրանք ստեղծողներին: Փորձեմք սարժնուսի մարթանքի ղարունակող այսօրինակ հանրային մտահոգությունը ներկայացնել, ասեմք՝ սուբսիդարում կոչվող ղեկավար գործիքի կիրառման միջոցով:

Հայաստանի հանրապետությունում գործում են փոքր, միջին ու մեծ մոտ 1000 համայնային կառույցներ, ուր ողջ 2022 թվականին իրականացվել են ՀՀ օրենքի ուժ ունեցող ղեկավար բյուջեից վերափոխման սկզբնական իրականացումը գործիքի օգնությամբ որոշակի աշխատանքներ: Դրանք ընդգրկում են սանհանգույցներից մինչև ղարակների կառուցում, մայրերի ու փոքրների վերանորոգում, գյուղամիջային փողոցների լուսավորության անցկացում, համամասն ալ աշխատանքներ: Ծախսվող միջոցների մինչև 80 տոկոսը հանրային բյուջեից հասկացումներն են, որոնք գոյանում են դրամարկային կտրուկից մինչև գործատուների մուծած հարկերի տեսով: Ել հարցը՝ ինչու՞ այդ աշխատանքները, եթե դրանք առաջնային են, չեն կատարվում համայնների ավագանիների կողմից հաստատվող բյուջեների հարկերի ու տուրքերի հավաքման ֆինանսական միջոցների հաշվին, հնչում է ինքնարթարք: Պատասխանը մեկն է. համայնային բյուջեներն առավել քան աղբափակ են: Պեսակական համակարգի որևէ

ղաճոնյա առավելագույնս տեղեկացված է հավաքագրումների գործընթացից ու վիճակից, որը շատ հաճախ ուղղագծվում է հանրահայտ մասնուն ու մասի միջեւ ղարունով: Ավաղ, որևէ հետեւանք չառաջացնող, որտեղ հիմնական արդարացումը թե ղարձառաքանությունը գյուղական ու համայնային սնտեսությունների անվճարունակությունն է: Այն ծավալվում է ժողովրդական խոսույթով ասված թացը չորի հետ խառնելու միջոցով, երբ ամեն ինչ թե ղարզ է, թե բարդեցված, սկսած ծանոթ-բարեկամական կաղերից մինչև նդատանման համակարգերի ու ընտրական գործընթացների լծակների կիրառումը: Այստեղից էլ համակարգը ղեկավարողների ու ղարասխանատուների լռելային ղահվածը, որը նաեւ փոխարինվում է ղահանջ ներկայացնելու մոլուցմով. ինձ՝ իրենք կարող են գործել շարժային մարդկանց ակտիվ դիրքորոշման ղայմաններում, որը կարող է արտահայտվել խնդիրները բարձրաձայնելու, դիմում-բողոքներ գրելու միջոցներով: Կարծես անատունների բակային մորթը լինի թե բազմա



մարմակարան շենքի բակի մի հասկածի զավթումն իրենց աչքերի առջեւ չի կատարվում, դրանց անմիջական մասնակիցները ղարձոնատար ու իրավական համակարգերի ներկայացուցիչները չեն:

Այս ընթացում երկրի առաջնահերթությունները կտղատեն, այլաղեմ՝ կտղտեմ սղատել: Դաճտում ցորենի փոխարեն ելակ կաճեցնեն, սորերկրյա ջրերով լցված լճերում արտահանման նդատակով խեցգետնի արտահանումը խթանող ծրագրերը կտրուսիղավորեն, վերաարտահանումներ կիրականացնեն, որոնց հետ ՀՀ շարժային հարյուր հազարավոր արդարացիները որևէ առնչություն չունեն: Սրանք ընդամենը ուսման առեղի վարձեր վճարող սասնյակ հազարավոր երի-

սասարդներն են, դեղեր զնելիս ավելացված հարկ վճարող հարյուր հազարավոր կենսաթոշակառուները, ակցիղային հարկ վճարող հուսալիության հասած ծխողներն ու ակոհոլի սրվածները, մեր սիրելի դասակարգված հարյուր հազարավոր հարյուրակիցները: Սրանց, մեր բոլորի 2023-ի կյանքն ու կենցաղն իրականում բարեփոխել է ղահանջվում, որը ղարտարում է, որ այդ նդատակին կոչվածներն իրենց գործով զբաղվեն, եթե կարող են լավ աշխատեն, ՀՀ անվստահության ու ղարենաղաղակության բարձրացմանը նդատեն, երախտի գնահատականի արժանանան:

Նախատանական մարթանքներ բոլորիս:

20.12.2022թ.

⇒ 8 «Հոյսի ավան» թողանա է, որտեղ աղում են հասարակության անենախոցելի խմբերը: Բարդ չե՞ գոհացել բոլորին:

- Դու չես կարող բոլորին գոհացնել, անհնար բան է, անգամ մի փոքր ընտանիքում չես կարող ղարտատել մի բան, որ բոլորին գոհացնես: Պատերաղրեմք, մենք գործ ունենք մի խավի հետ, որը սարիներով չի աշխատում ու միայն ղահանջում է: Ծաճերն իրենց դոնորներին տեսնելիս զարմանում են, ասում են՝ էս ա՞ մեր դոնորը, որովհետեւ իրենք հազնվում են շատ ավելի հանտես, քան շահառու, բայց ինքն իր աշխատավարձի 10%-ը եղ է ուղարկում ու դա անում է ոչ թե մեկ անգամ, այլ ամեն ամիս ու սարիներ շարունակ: Դոնորները ոչ թե բարեգործներ են, այլ ֆենոմենալ մարդասերներ, որոնց շատ հաճախ չեն հասկանում շահառուները, ասում են՝ դե շատ ունի, սալիս է: Այդղեմ չի:

- Ասում են՝ շատ խնդիրներ առաջանում են ֆինանսից: Ձեր գործունեության օրջանակում կա՞ն խնդիրներ, որ ֆինանսով ղայմանավորված չեն:

- Այո, կան բաներ, որ ֆինանսի հետ կաղված չեն: Լավ, մենք հագուստը սրամարում ենք, ինչու՞ երեխայիղ դղորց չես ուղարկում, արթնացի՛ր, սար: Չի սանում, որովհետեւ իրեն ավելի հարմար է, որ երեխան փողոցում կանգնի փող մուրա, մեքենայի անիվներ սեւացնի: Եվ սա միայն մեր խնդիրը չէ, սա հանընդհանուր է, երբ աղբա ընտանիքներում երեխան շահագործվում է հենց ծնողների կողմից: Օրինակ, ամռանն այնքան դժվար է երեխաներին ձամբար բերել, որովհետեւ իրենց երեխաները ղեկ է աշխատեն փողոցում:

- Կառավարության որոշմամբ՝ «Հոյսի ավան» ծրագրի բոլոր շահառուներն ունեն անժամկետ եւ անհատույց բնակվելու իրավունք, սակայն վերջին տարիներին բնակիչները սկսել են կոնունակ վճարներ անել, բացի այդ՝ հիմնաղրամի կողմ

«Դոնորները ոչ թե բարեգործներ են, այլ ֆենոմենալ մարդասերներ». Աննա Չամբազյան

մից բնակիչներին՝ իրենց զբաղեցրած առանձնատները զնելու առաջարկ էր արվել, որը մեծ «աղմուկ» էր առաջացրել հենց շահառուների մոտ: Ի վերջո, քննարկումներն ի՞նչ փոխում են այս ղահին:

- Բոլոր տները ղարկանում են հիմնաղրամի սեփականությունը: Ավանի խնամքի եւ որևէ այլ հարցի հետ իրենք գործ չունեն, իրենք վճարում են միայն իրենց կոնունակ վճարները: Մեր դոնորները ցանկանում էին, որ մեր բնակիչները լրիվ անհատույց աղրեն այստեղ, այդ ֆորմատը շատ սխալ էր, որը մենք հետագայում հասկացանք, որովհետեւ մարդը դառնում է 100%-ոց ղահանջատ: Մենք, մեր իրավաբանական թիմի, դոնորների եւ կառավարության հետ անվերջ մշակում ենք ծրագրեր, որ լավ լինի եւ՝ հիմնաղրամին, եւ՝ այդ ընտանիքներին: Այո, մենք իրենց հետ երկխոսության մեջ եղել ենք եւ հիմա էլ ենք այդ թեմաներով զբաղվում: Այդ հարցը բաց է, այդ հարցով զբաղվում են իրավաբանները, եւ այդ հարցով դեռ առաջարկներ կանեմք մեր բնակիչներին: Ի վերջո, մենք իրավունք ունենք ինչ-որ ընտանիքի ասել՝ հաջողություն, զնա՛ այստեղից, դու էլ օգնության կարիք չունես: Այսինքն, մենք այդ իրավունքը ուղղակի ունենք: Այդ տներում ղեկ է աղրեն մարդիկ, որոնք ունեն դրա կարիքը: Ով ծանոթ է բարեգործական դաճին, գիտի, որ բարեգործական հիմնաղրամները շատ լուրջ առողիսներ են անցնում: Մենք ամեն ինչում բաց ենք եւ ամեն բան օրենքով ենք անում:

- «Նազե» կարի արտաղրամարդ եւս հանղիսանում է հիմնաղրամի սեփականությունը: Արտաղրամատում կան աշխատակիցներ, որոնք ժամանակին եղել են հիմնաղրամի շահառուներ, ստացել 9 ամսյա անվճար



ճար ուսուցում եւ անցել աշխատանքի: Շահառուների հետ իրականացվում է նաեւ հացաբուկեղենի անվճար դատընթացներ եւ առաջիկա ծրագրերում նախատեսված է բացել արտաղրամատ, որը նույնղեմ կղատականի հիմնաղրամին: Այս կերղ, հիմնաղրամը փորձում է ինքնաֆինանսավորվել, մտավախություն չկա՞, որ այն բարեգործությունից որղես բիղնեսգործունեություն կընկալվի:

- Նախ, բիղնես մտածողությունը հրաճալի բան է, ունենալ բիղնես մտածողություն՝ նճանակում է գումարի արժեքն իմանալ, շուտ արթնանալ, աշխատել, ստեղծել: «Նազե»-ն բիղնես ծրագիր է, այո, եւ այն մենք ենք ստեղծել: Դա ամոթ չի, սխալ չի, բարեգործը իրավունք ունի բիղնես անելու, դրա իրավունքը կա: Դա ինքնաֆինանսավորել չէ, դա այդ ծրագրերը անկախացնել է: Մեր նդատակն է, որ այդ ծրագրերն ինքնուրույն գոյատեւեն, եւ եթե դրանից ինչ-որ բան վերաղրամա հիմնաղրամ, դա էլ արգելված չէ:

- Հաճալի առնելով ղարտարզմներն ու աշխարհաղրամական ձեւափոխումները՝ ինչղե՞ս է այն անղրամաղրամ դոնորների եւ հիմնաղրամի գործունեության վրա:

- Ծրագրեր ենք ունեցել եւ՝ քոլիղի ժամանակ, եւ՝ արցալայան 44-օրյա ղարտարզմի ժամանակ: Այս ղահին ունենք 50 բաց մախագծեր, բիղնես ծրագրեր, որոնք արվում են ղարտարզմից տուժած 50 արցալայցի ընտանիքների համար: Հիմա եթե լինեն այստեղ Ոկրաինայից փախստականներ, իրենք դիմեն մեզ, մենք դիմենք մեր դոնորներին, իրենք կֆինանսավորեն: Ծրագրերը չեն հնարվում, լինում են ըստ ժամանակահատվածի եւ կարիքի: Աշխարհաղրամական փոփոխման հետ շատ դոնորներ մեզ գրեցին, որ այս տարի իրենք ցանկանում են Ոկրաինային օգնել, եւ դա մեզ համար ամբողջությամբ ընդունելի է, քանի որ մեր ղարտարզմի տարիներին մենք մի քանի միլիոն ելրո ենք բերել Հայաստան, որովհետեւ իրենք միայն մեզ էին օգնում: Այնղես որ, աշխարհում կատարվող փոփոխությունները իրենց վրա էլ են աղրում:

- Տիկին Չամբազյան, այս տարիների ընթացում հիմնաղրամը բազմաթիվ երեխաների երազանքներ իրականություն է դարձրել: Ո՞րն է ձեր երազանքը եւ «Ոսկե կանոնը», որով առաջնորդվում եք:

- Իմ երազանքն է, որ մեզ մոտ ձեւավորվի սոցիալական ղատասխանատություն: Հիմա ամեն ինչի համար ատում ենք՝ փող չկա, բայց շատ բաներ փողի հետ կաղ չունեն: Անգամ, եթե մեղիաները միանան եւ մեկ ամիս շարունակ արողեն սոցիալական ղատասխանատություն, շատ բան կփոխվի: Կողղո նայիր, ի՞նչ ունես ավելորդ, նվիրիր, հավաիր:

«Ոսկե կանոն» ունենք՝ լինել միատանական: Ես դա եմ անվերջ արողում, անգամ ողջ մարդկությունը ղեկ է միատանական լինի:

Լրագրող՝ ԲԲԻՍԵԵՆԱ ՄԻԲԶՈՅԵԱ

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դասնագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Կոչ-հորդոր համայն հայությանը



Բոլորովին էլ գաղտնի չէ, որ 2022 թվականը ծանրագույններից էր հայ ժողովրդի համար: Մեծ թվով երիտասարդների անդառնալի կորուստ ունեցանք: Թժնամին ուժով ներխուժել է գրավել է զգալի տարածքներ, ընդ որում սիրացել է ռազմավարական կարելու բնակեցերի: Ունենք նաև տեղահանվածներ ու կյանքի բնականոն շրջանից դուրս մեկնած շատ ընտանիքներ: Իսկ ամենացավալին ու ամենադժվար վերականգնվողը դարձավ հոգեվիճակն է, որ շատերի մոտ սիրադեմ է դարձել: Այո, որքան էլ ինքներս մեզ խաբենք, որքան էլ փափուկ բազմոցների վրա նսած թժնամու վրա հոխորսանք, սղառնանք ու ավարայրներից վկայակոչումներ անենք, դարձվածի, ընկճվածի վիճակում ենք, շփոթված ու անօգնական, ամենուրեք ու բոլորի մոտ օգնություն հայցող հոգեվիճակը սիրադեմ է դարձել: Բոլորը, նույնիսկ ամենիրատես ու սառնասիրտ մարդիկ օգնություն են փնտրում դրսերում, ինչ-որ երկրի ու դրա ղեկավարի վրա հույս դնում:

Ասված իմ, այս ո՞ր հասանք: Բայց ժամանակն է, որ ինքներս մեզ այլևս չխաբենք, այլ հարկավոր է, որ ավելի ռացիոնալ մտածենք, թափ տանք մեզ, սթափվենք այս թմբիրից, ֆանգի այս իրավիճակից դուրս գալու այլ ճանադարի չի եղել եւ չկա: Իսկ դրա համար մի շարք անչափ կարելու հիմնադրույթներ կան, որոնց մասին այսօր ուզում եմ բարձրաձայնել եւ կոչ-հորդորով դիմել համայն հայությանը:

1. Ցանկացած իրավիճակում սթափվելուն, նոր ֆայլեր կատարելուն եւ ստեղծված կացությունը շփոթելուն ուղղված ֆայլեր կատարելու համար նախ եւ առաջ հարկ է, որ մանրամասն եւ իրատեսորեն հաշվենք ինչ ունենք, ինչ կարող ենք ունենալ եւ ընդհանրապես ինչի հույս ունենք: Կարճ ասած՝ եղածի եւ ունենալիքի ճշգրիտ գույքագրում մեզ է կատարվի:

2. Ստեղծված ներկա իրավիճակը հար եւ նման է հիվանդության, որը հաղթահարելու համար նախ եւ առաջ այն մեզ է պետք:

3. Հարկավոր է, որ խորագրին ուսումնասիրենք բոլոր այն արժանիքներին, ներքին եւ հոգեբանական գործոնները, որոնք հանգեցրին այս իրավիճակին:

4. Մանրակրկիտ վերլուծենք այդ գործոնների միջուկը եղած կարող ենք ու օրինակաբանությունները, բոլոր բացասական իրողություններին նմանապես գործոններն ու անհասներին, վեր հանենք դրանց դասակարգումները եւ անսակարկ գործողությամբ գնահատենք դրանք:

5. Առանձնացնենք եւ մասնագիտական ամենաժամանակակից մոտեցումներով վեր հանենք ու հասկանալի հասարակություն-դեմոկրատիան, դեմոկրատիան-անհատ, անհատ-անհատ կապերը, տարբեր սերունդների միջուկ գործող իրավահոգեբանական, կրթամշակութային, ձգտում-երազանքների ամբողջությունը, դրան նմանապես ու դրանք խաթարող բոլոր գործոնները եւ դրանք կատարյալ դարձնելու միջոցները:

Իհարկե, շատ այլ կարելու գործոններ ու բաղադրիչներ էլ կան, սակայն բավարարվենք այսօրվով, ֆանի որ ստեղծված բարդ, խճճված ու դժվարին ներկա կացությունը հաղթահարելու համար խիստ կարելու է նաև առաջնորդվել «ֆիլ խոսել-շատ անել» սկզբունքով:

Իսկ: Հասկալու որ վերջին երեք-չորս տարիներին «շատ խոսել-ֆիլ անել կամ ոչինչ չանել» ավելի գերակա է դարձել բոլորիս կյանքում: Մի բան, որն ուղղակի կամ անուղղակի կերպով իրար հետեից սխալներ թույլ տալու շատ է նմանապես: Սխալներ՝ որոնք բերին-հանգեցրին մերօրյա այս իրողություններին, որոնք շփոթելու համար մեծ ջանքեր ու ներդրում-ներ կոտորվեցին: Իսկ թե ինչ իրողությունների մասին է խոսքը, նշենք համառոտ:

1. Վերջին ավելի քան երկու հազար տարվա մեր դասնական երթում դեմա-կանության առումով փայլուն դրոշմակոներ ու ձեռքբերումներ ենք արձանագրել՝ Արևակունյաց, Բագրատունյաց, Չափարյանների, Խամսայի մելի-թությունների, Հակակունյաց լեռնաձխարհից դուրս՝ Կիլիկիայի, 1918 թվականի մայիսյան, 1920 թվականի նոյեմբերյան եւ վերջապես 1990 թվականի սեպտեմբերյան հաղթանակները: Սակայն մեծ հաշվով դրանք եղան ու մնացին սոսկ կարճատև դրսերում-ներ, եւ միջնադարյան ու նոր ժամանակների դաժան փորձությունները հայ ժողովուրդին հիմնականում հաղթահարեց դեմա-կանության բացակայության դժվարագույն դրսերում-ներում: Պայմաններ, որոնք թեև անխնայ ճնշում ու ճզմում էին, բայց ֆանի որ հայ մարդը հոգեբանորեն եղավ ու մնաց դեմա-կանության գաղափարի անսասան կրողը, չկարողացան այն արմատախիլ անել: Ուստի դասահական չէ, որ յուրաքանչյուր անգամ չնչին առիթի դեմքում նա ունի էր կանգնում ու նոր դեմա-կանություն կերտում: Իսկ երբ այդ նվազագույն հնարավորությունն էլ չէր ունենում, ադա դեմա-կանության գաղափարը ձեռնում, դրան շունչ ու հոգի էր տալիս թղթի վրա. հեռավոր Հնդկաստանում թերթ էր հրատարակում, «Որոգայթ Փառացի» ու «Տեսակ, որ կոչի հորդորակի» տեսքով սահմանադրության նախաժողով էր կոչում, «Պֆալցյան» ու «Մոսկովյան» անուններով Հայրենիքի փրկության նախագծեր մտածում, զենքը ձեռքին դրսևիտոսյան ազգային-ազատագրական-ֆիդայական դաշնակցության գաղափարի դուրս գալիս: Ընդ որում, բաղձալի հաղթանակին հասնելու համար երբեք չէր խնայում ոչինչ, ուղղակի ուժերն էին խիստ անհավասար:

2. Այնուամենայնիվ 1990-ին այդ-ֆան ցանկալի անկախությունը մեզ նվիրեցին: Այո, նվիրեցին, ֆանի որ աշխարհի հզորներին այդպես հարմար էր: Իսկ մենք ի՞նչ արեցինք: Փոխանակ գնահատելու նորածին դեմա-կանությունը, բոլոր ուժերը համախմբելու եւ այն ավելի հզորացնելու, սկսեցինք վայրենաբար թալանել խորհրդային տարիների ընթացքում ստեղծած կարողությունները: Ընդ որում, թալանվեցին ոչ միայն նյութական, այլև հոգեւոր-մշակութային, կրթական ու բարոյա-հոգեբանական բոլոր կարողությունները: Արդյունքում անմախաղեղ աղիքացավ ամբողջ երկիրը, նախկին դասավարժան ու հոգաբարձ հայաստանից հայը դարձավ խեղճ, թույլ եւ որդեգրեց ուղղորդի նվաստ կեցվածք: Ու չնայած մեծ զոհողությունների գնով 1991-1994 թթ. դասերազմ հաղթեցինք, սակայն հայի անկուն ոգին՝ տեսնելով թալանի արդյունքում նորա-թույլ օլիգարխների անարդար դասավարժան ամեն ինչում՝ սկսեց ելք որոնել օտար ավերում: Կրկին թափ առավ

հայոց կործանման ամենահիմնական գործոն արժանապարհ:

3. Հետո հաջորդեց թվացյալ հաղթողի կեղծ հոգեկերտվածքը եւ դրա անմիջական հետևանք-արդյունք համասարած հանգստությունն ու հասարակության հետագա նյութական բեկեռացումը: Խորը եւ այլևս անհաղթահարելի անդունդ ձեւավորվեց հիմնականում ադորի միջոցներով անչափելի հարստության տեր դարձած եւ իրեն էլի-սա համարող (վստահաբար նրանց մեծ մասն անգամ բառի իմաստը չգիտի) փոքրամիջ մասի եւ մի կերպ օրվա հացը վասակող մեծամասնության միջուկ: Բանը հասավ այնտեղ, որ ամբողջ ժողովուրդը հայտնվեց յուրակերպ էյ-ֆորիայի մեջ, թե իբր ամառային ենք, որ մեր բանակը տարածաշրջանում ամենամարտունակն է, որ եթե թժնամին փորձի հարձակվել՝ նոր ու ցավալի կորուստներ կունենա եւ այլն: Այսինքն, ամենուրեք զբաղված էինք ինքնախաբեությանը, եւ բոլորովին էլ դասահական չէր, որ այսօր ամենախոսք վիճակում հայտնվեցինք:

4. Սովորաբար չգրված օրենք է՝ հաղթողը վերցնում է այնքան՝ որքան ուզում է, իսկ դասավորող դասադասում է այնքան՝ որքան կարողանում է: Մենք էլ հետեւություններ անելու փոխարեն աջ ու ձախ դիմում ենք բոլորին, աջակցություն ակնկալում բոլորից: Իսկ բոլորից ու միաժամանակ ոչ մի օգնություն չի եղել ու չի լինելու:

Շատ չենք երկարացնի, ֆանի որ օրե-ցօր վիճակը վատանում է, իսկ դրա մասին գրելուց էլ՝ գույցներն ավելի են մզանում ու խտանում: Ուստի կփորձենք առաջնորդվել այն դարձ սրամաքայնությամբ, որ իրավիճակի նկարագրությանը եթե չենք հաջորդում ելքերի որոնումն ու մասնացույց անելը, ադա դա ժամանակի զուր կորուստ կլինի: Արդ, ինչ է հարկավոր անել այս դասին: Ընդ որում ինչ-որ բան անելու համար համայն հայությանը հորդորում եւ կոչ ենք անում:

1. Անկախ նախասիրություններից ու նախկինում որդեգրած տարբերակային ֆայլերից, մի կողմ թողնելով դրանք՝ մեր իշխանությունները դառնան այն հիմնականը, որի շուրջ համախմբվեն ու հանուն հայրենիքի բռնազրկվեն հասարակության բոլոր օրերն ու խավերը:

2. Իշխանություններն ու ընդդիմադիրներն ինչ-որ ձեռով հնար գտնեն եւ գտնեն առժամանակ հաղթահարեն հայ հասարակության տարբերակը եւ անհանդուրժող վիճակը:

3. Հայաստանյայց առաջնական եկեղեցին ավելի քան 1700 տարի եղել մեր դեմա-կանության սաստիկ ու ջանազուրկ, իսկ երբեմն էլ՝ կողմն ու փոխարինողը: Այսօր իշխանություններն ու եկեղեցուն կոչ ենք անում եր-

կուստեք ներդնեն բոլոր ջանքերը եւ վերջ տան դեմա-կանությանը մերօրյա շարունակվող անհասարակությանը: Ասել է՝ վերջ դնեն աշխարհիկ եւ հոգեւոր դասերում առկա տարածայնություններին:

4. Գաղտնի չէ, որ մեր օրերում վերջին տասնամյակների խորադասակեցում ամենացածր մակարդակում են եւ վստահված են միմյանց լրացնող, միմյանցով դաշնակցող Հայրենիք-Սփյուռք հարաբերությունները, հետեւաբար նաև մեր ազգի համար օրինական անհրաժեշտ ազգադասակարգության հիմնախնդիրը: Դիմում ենք աշխարհասփյուռ հայությանը եւ կոչ ենք անում՝ առժամանակ խորը անթեղել ամեն տեսակի վիճելի հարցերն ու ներդաստությունը, մեջք-մեջքի տալ եւ հաղթահարել այս ճգնաժամը:

Ձեւավորման դասից սկսած, անկախ կարգավիճակից, ֆաղափական հայացքներից, տարիքից ու սեռից համայն հայության հայացքը միտք սեւեռված է եղել Արարատներ՝ հայրենի եկեղեցիներին: Եթե մի ֆիլ կտրուկ, ադա մեր սփյուռքը նույն տաքլուրն է, միայն ցրված տարածության ու ժամանակի մեջ: Գիտենք, որ բոլոր սփյուռքահայերի «Մեծ երազի» հանգրվանն ու մարմնավորումը՝ երազում թե արթնի, դարձյալ եղել է մնում է Հայաստանը: Ակնհայտ է, որ այսօր նոր աշխարհակարգ ձեւավորելու նպատակով ընթացող համաշխարհային հիբրիդային դասերազմի եւ արդիական գերեզմների դաշնակցությունը հրթիռ ու ռումբ կարող է դառնալ նրան: Այնպես որ, մերօրյա վերջին ծովում համայն հայության համար որդեք փարոս, որդեք փրկարար խարիսխ դարձյալ կարող լինել միմիայն Հայաստանը: Իսկ նա այսօր վիճակում է, թուլացած: Մեր թժնամիները կրկին արյան հոտ են առել ու անում են ամեն հնարավորը ուսմասակ տալու, դեմա-կանությունից զրկելու եւ հայությանը դասնության աստիճանից ընդմիտք հեռացնելու համար: Այս իրավիճակում որեւէ մեկին թող չթվա, որ եթե ինքը Արգենտինայում է կամ Ավստրալիայում, ուրեմն ադա հոգաված է: Ո՛չ, նման բան չկա, մի ֆիլ ավել մի ֆիլ դասակա վստահված ենք բոլորս ու բոլորիս նավը: Այս իրավիճակից ելքելու համայն հայությանը կոչ ենք անում սթափվել, ամուր կառչել իր արմատներին, անկախ զսնվելու վայրից, ունեցած հնարավորություններից հասկանալ, որ առանց փարոսի ու խարիսխի Հայոց նավը կկորցնի կառավարումը եւ անդառնալիորեն կկործանվի համաշխարհային ավելած օվկիանոսում: Արդ ամուր բռնենք միմյանց ձեռքերից, դիմազրկվենք նաև այս փորձությունը, եւ վստահաբար ադազան մերն է լինելու:

